www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Belgien 3,10 EUR
BiH 3,75 KM
Great Britain 2,50 GBP
Greece 3,60 EUR
Deutschland 3,10 EUR
Italy 3,75 EUR
Македонија 112,00 ДЕН
Nederland 3,10 EUR
Österreich 3,10 EUR
Schweiz/Suisse 4,50 CHF
Slovenija 2,60 EUR
Sverige 35,00 SEK
USA 4,50 USD
France 3,10 EUR
Hrvatska 19,00 KN
Црна Гора 2,00 EUR

За све од 7 до 107!

22. 6. 2018. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXX • ЦЕНА 150 ДИНАРА • БРОЈ 3463

ПУЦАЈТЕ, ЈА И ДАЉЕ ЛЕТИМ!

ISSN0032-339-x
PRINTED IN SERBIA

Ripley

Веровали или не!

Јесте ли већ чули да...

... по одлуци америчког Конгреса, донетој крајем 19. века, висина зграде у Вашингтону не сме да премаши ширину улице на коју гледа увећану за шест метара; престоничке улице махом нису шире од 34 метра, тако да већина зграда углавном не прелази четрдесет метара, односно највише тринаест спратова ■

... бели или плавичасти цветови лана отварају се само током преподнева ■

... припадници народа Шанг у Кини прорицали су судбину тако што су на сировим костима стоке урезивали питања, а одговоре су тражили тумачећи напрслине након загревања ■

... змија омотана око Ескулаповог штапа, амблема лекарске струке, јесте смук, коме су стари Грци приписивали магичну моћ лечења разних болести ■

... глас плавог кита најгласнији је звук забележен у животињском свету; може да се чује на удаљености и до 1.600 километара ■

... све до распада Совјетског Савеза, 21. децембра 1991. године, у овој великој државној заједници живело је више од 140 националности ■

... бројни астероиди и комете пролазе Земљином орбитом, а око 95 одсто их настаје између Марса и Јупитера ■

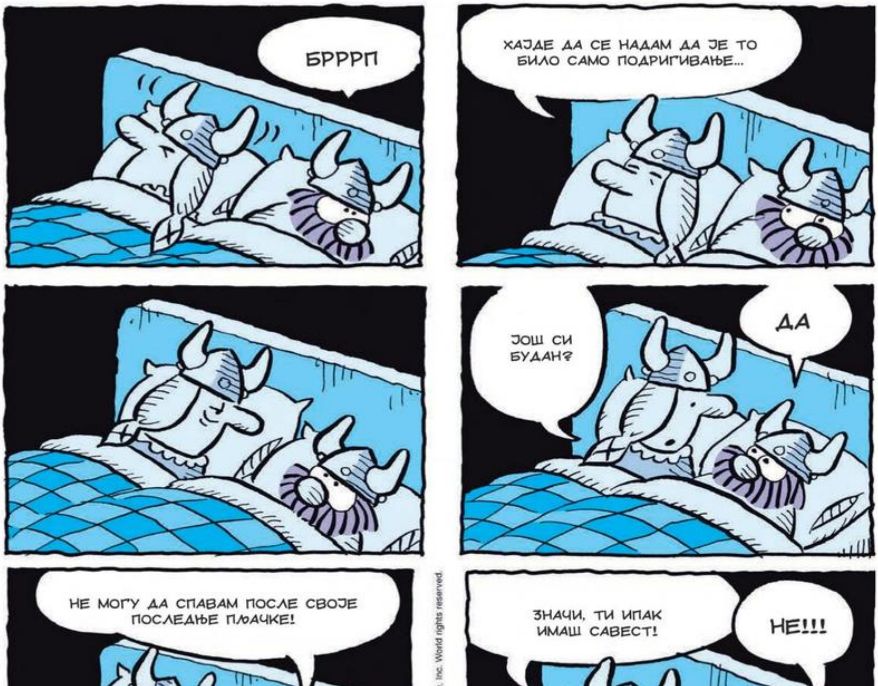
... први сладолед направљен је у 18. веку у сицилијанском градићу Таормини уз помоћ леда с обронака Етне, једног од шездесетак живих вулкана у Европи ■

... амбидекстер је особа која може подједнако да се служи обема рукама. Историчари верују да је ту способност имао и Леонардо да Винчи (1452–1519) ■

... народ Дрину и данас, због боје воде, зове Зеленика или Зеленка ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

С окрајка историје

ДУГО ПУТОВАЊЕ

Како су посмртни остаци Гаврила Принципа и његових другова пренесени из Аустрије у Сарајево

Тврђава Терезин смештена је на обали Огре, у равници. Зидови од камена и цигле потамнели су од маховине и старости. На великим и јаким капијама стално стоји стража. Отварале су се само да пропусте осуђенике за посебно тешке злочине. Ћелије су укопане у земљу, влажне.

Унутрашње двориште тврђаве било је 28. априла 1918. године потпуно испражњено. Већ је пала ноћ, а стражари су се узмували. Међу њима и Чех Франтишек Лебл, каплар. Слутио је шта је разлог том послу по мрклом мраку. Из затворске болнице изнет је сандук. Међу стражарима је прострујала вест да је унутра тело најважнијег затвореника терезинске тамнице. Гаврило Принцип, убица Франца Фердинанда, умро је око 18.30. И сада ће да га покопају у највећој тајности, да нико, никад, не сазна где му је гроб.

Стражари који су сандук утоварили на кола приметили су да је лаган. Гаврило је имао свега четрдесетак килограма. Колону је повео Лебл. Није му било први пут. Слично је било и јануара и августа 1916. године, када су сахрањивани Гаврилови другови, Недељко Чабриновић и Трифко Грабеж. И они су умрли од туберкулозе. Задатак исти – одвести сандук на терезинско католичко гробље и сахранити га у необележном гробу.

Никуд без окова

На том кратком путу Франтишек се сећао последњих година и месеци Гаврила Принципа. Одмах по окончаном суђењу у Сарајеву 1914. године, шесторица главних учесника у атентату одведена су из сарајевског гарнизонског затвора у тамнице на север Аустроугарске. Гаврило Принцип, Недељко Чабриновић и Трифко Грабеж у Терезин у Чешкој, а Митар и Нећо Керовић и Јаков Миловић у Мелерсдорф у Аустрији. Деловало је да аустроугарским властима Сарајево, Зеница или Лепоглава, тамнице на гласу, нису биле довољно сигурне за ове осуђенике на двадесетогодишњу робију. Кад су их већ параграфи закона спречавали да их повешају, као Данила Илића, Вељка Чубриловића и Мишка Јовановића, могли су макар да их отерају што даље од Босне. Да замандале врата и забораве их.

Пребацивање у тамнице обављено је у највећој тајности. Осуђеници нису смели да се опросте ни од најрођенијих. Боравак у затворима обећавао је кратак животни век.

Лебл се сећао Гаврилове самице. Мрачна и мемљива, са дугуљастим решеткастим прозорчетом изнад врата. У њу сунчеви зраци не допиру готово никад, осим у неке пролећне и јесење дане, око поднева. И тада шкрто. Гаврило је устајао и грејао се на врху снопа тих зрака.

Из те ћелије излазио је у шетњу по дворишту. За разлику од Грабежа и Чабриновића, који су излазили с осталим кажњеницима, Гаврило је шетао увек сам, с оковима на ногама.

У тој ћелији зарадио је туберкулозу костију. Убрзо

Илустровао
Драган Максимовић

ПОСЛЕ СМРТИ

се болест проширила и на плућа. Затвореник је пребачен у болницу, у посебну собу. Стално су га чувала двојица стражара који су с командиром боравили у просторији испред. Постеља му је била постављена на средину собе, никако уз зид. Плашили су се да ће да прокопа рупу и побегне. Стражари су сваких неколико минута погледавали кроз стакло. Међу њима и Лебл.

Иако су затворске власти биле убеђене да је Франц Лебл Немац, он је био чешки националиста. И зато се старао да Гаврилу што више олакша. Дозвољавао је да му болничарке доносе храну, чак и новине. Затвореници су га обавештавали шта се дешава на бојиштима, да се Двојна монархија опасно дрма. Да ли Гаврило жали што је несвесно потпалио фитиљ рата? Не, само му је жао што је од његовог метка страдала и једна жена.

Цртежи Франтишека Лебла

У том сећању стигли су до гробља. Недалеко од гробљанске капелице ископана је рака, близу Недељка и Трифка. Сандук је спуштен у земљу и хумка је поравната. Није се примећивало да је ту било какав гроб. Уклопљен у терен тако да је половина раке била под путељком којим се пролази преко гробља. Да посетиоци стално газе по Принциповом гробу.

Чим је окончао ноћни посао, Лебл је отишао кући. И урадио оно што његови надређени никада не би очекивали. Нацртао је место на коме почивају Принцип, Грабеж и Чабриновић. Цртеж је однео оцу који је живео у суседној варошици.

Тајну су чували неколико месеци, до краја рата. Црно-жута монархија је пропала, а на њеним развалинама настало је неколико нових држава. Међу њима и Чехословачка. Тамо се посебно неговао култ сарајевских хероја. Зато је југословенска академска омладина из Прага, у заједници с терезинском општином, решила да ексхумира покојнике и да им подигне достојан споменик. По Лебловим цртежима и објашњењима лако су нашли гробове, а кости пребацили у породичну гробницу председника терезинске општине Павела Жалуда.

Слична мисао јавила се и у њиховој отаџбини. Да се сахране у земљи за коју су дали животе. Тако је у Хаџићима, недалеко од Сарајева, већ у првој половини 1919. године образован одбор са задатком да пренесе тело покојног Гаврила. Ту је живео његов брат Јово, а на челу одбора биле су угледне Сарајлије. Скупљали су добровољне прилоге, а народ се радо одазвао. Ипак, план нису спровели у дело зато што се почетком 1920. године у Сарајеву образовао нови одбор, с готово истим задатком. Сада знатно проширен.

Наиме, поставило се питање шта ће бити с костима остале петорице мученика? Зар да пренесу Гаврила, а њих оставе? Ред је да почивају заједно. А са њима и она тројица обешених у Сарајеву. У заједничку гробницу требало је пренети и кости завереника Марка Перина, који је умро у гарнизонској болници. Сахрањен је на сарајевском војничком гробљу. Свеопшта жеља је била да са учесницима атентата почива и њихов претеча, Богдан Жерајић. Он је 1910. године пуцао на генерала Варешанина. Младобосанци су у њему видели узор.

Тело без главе

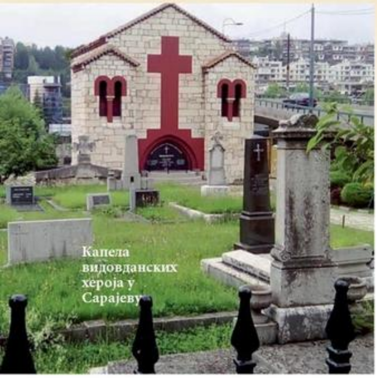
Сви су схватали да неће бити лако у ровито поратно време пренети кости преко пола Европе. Зато је основан „Одбор за пренос костију видовданских хероја” у који је изабрана већина припадника соколске организације. Убрзо се указала прилика за деловање. Наиме, за Видовдан 1920. године у Прагу је заказан велики свесоколски слет чехословачког соколства. А тамо ће бити и стотине наших сокола. Пратња достојна видовданских хероја.

Добијене су све дозволе, одређен датум за пренос, изабрано место за зидање заједничке гробнице на српском гробљу у Сарајеву. Само, како пребацити тројицу умрлих у Аустрији?

Помогли су српски студенти у Бечу. С њима и тамошњи отправник послова, др Божидар Черовић. На једвите јаде успео је да добије дозволе од аустријских санитетских власти, пошто је прошло мало времена између смрти и ексхумације. Да на вла- ☞

сти није била Адлерова социјалистичка влада, мрка капа од целог посла. Овако, земни остаци оца Митра и сина Нећа Керовића и Јакова Миловића пребачени су у Терезин.

Остатак посла био је лак. Гроб Марка Перина тачно је означен бројем у војничком гробљу. Тројица обешених покопани су изван сарајевских гробаља, чак и оног за кужне болеснике, на падини једног брежуљка. Ипак, сахрану су виделе неке сељанке. После ослобођења постављени су крстови, а соколи су им први одржали помен. Гроб Богдана Жерајића био је изван старог православног гробља, уз сам поток Кошево. При ексхумацији, када је гробар откопао раку и почео да сакупља кости, одједном је унезверено почео нешто да тражи. Нигде главе! Жерајићева глава одвојена је од трупа и смештена у Криминални музеј сарајевске полиције. Нешто касније, лобања прострељена метком узета је из музеја и положена уз костур.

Капела видовданских хероја у Сарајеву

На реверс

Када су све припреме завршене, делегација сокола упутила се у Праг. На челу је био Стеван Жакула, познати национални радник, који је 1930. године у књизи „Од Терезина до Сарајева" објавио сећања на пренос остатака видовданских хероја. Део њих и користимо у овом тексту.

Одмах после слета, 1. јула, делегација је кренула у Терезин. Највећи део чинили су соколи у униформама. С њима је кренула и Вукосава, сестра Недељка Чабриновића. Чим су стигли на станицу, одвели су их на гробље. Тамо су упознали Франтишека Лебла. Чеси су им показали и празне гробнице, које су брижљиво чували. Ту су и крстови с именима умрлих хероја. Поред гробља подигнут је и подијум, украшен канделабрима, свећњацима и драперијама. На њега је положено шест лимених сандука с костима видовданских мученика. Око њих су шесторица чешких сокола чувала стражу, с голим мачевима у рукама.

У граду је одржана свечана седница општинског већа. Чеси су говорили да су ови гробови у ствари светионици. Помогли су им одмах после рата, када су се одржали избори. Око тих гробова, као најмоћнијег пропагандног средстава, окупили су се Чеси и на тај начин прегласали Немце, којих је у граду било готово педесет одсто. Жакула се сећао да је тај говор оставио врло дубок утисак на све присутне. Сећао се и да су ту потписали и реверс, да примају на даље старање кости видовданских хероја.

Делегација је била и у тврђави. Као бившем аустроугарском заточенику, Стевану није био непознат задах мемле и звекет ланаца. Видели су брижљиво одржавану ћелију у којој је Гаврило Принцип провео године. Чеси је више никада нису користили. Дошло је и време за повратак до гробља, па на станицу. Председник општине забринуо се да ли ће бити довољно људи. А код гробља пољана прекривена масом света.

Ковчеге су соколи пребацили на два топовска лафета. Спровод, праћен непрегледном масом, кренуо је ка станици. Ковчези су смештени у затворени теретни вагон, који су чешки железничари окитили цвећем. У Прагу су издејствовали одобрење да се вагон с костима прикопча на специјални соколски воз. Добили су и пропуснице за царину, да ниједном царинику не падне на памет да прегледа пломбирани вагон. Тако је соколски воз 2. јула изјутра кренуо ка југу.

Споменик на месту првобитног укопа Гаврила Принципа, у Терезину

Пруга у цвећу

Вагон је прикопчан као последњи. У оном пре њега били су само соколи из Босне, Херцеговине и јужне Далмације. Не само као почасна пратња, већ и као стража, да у путу не буде ни најмање невоље. Понели су и четири сабље, да би могли да поставе почасну стражу где се год воз заустави.

Када су пролазили кроз Аустрију, морали су да утроструче пажњу. Није мала ствар, преко аустријске земље превозе Гаврила Принципа. На сву срећу, добар део пута прешли су ноћу. Тамо где су се затекли за видела непрестано су стражарили поред вагона. У Грацу су приметили да се око вагона мотају двојица цивила, загледају шта има унутра. Детективи. Жакула им је објаснио да се враћају са слета и да су у вагону гимнастичке справе. У себи је мислио да је на тим „справама" Аустрија сломила врат.

Колико им је само лакнуло када су ушли у Словенију! У Марибору их је дочекала маса света, пошто су соколи разгласили какав то воз пролази. Слично је било и у Цељу. Па Загреб, где су чекали пет сати да дође друга локомотива. У Босански Брод стигли су 4. јула и решили да сачекају све до седмог. Наиме, тада је Крстовдан, у Сарајево ће да се слегне маса света.

Стигле су и вести да је гробница спремна. Само, побунили су се железничари. Кад је мртви тиранин из Босне могао да се извезе у салонским колима, зашто се и мртви осветници у своју ослобођену земљу не враћају у истим таквим? Зато је уређен посебан воз.

Салонска кола, с црном драперијом и сплетовима зеленила, стигао је у Брод. Сандуци су свечано пренети и воз је кренуо ка Сарајеву.

На свакој успутној станици приређен је свечани дочек. Држали су се говори, певале песме. Коначно, у три часа по подне, воз је стигао у Сарајево.

Трамвајским колосеком композиција је довезена на Обалу Војводе Степе, пред правосудну палату. Ту је чекало још пет сандука. Заорио се поздрав: „Слава видовданским херојима!" и тако за сваки ковчег.

Спровод са једанаест ковчега праћен непрегледном масом света кренуо је до места где је извршен атентат. Одржан је говор, а одатле право на старо православно гробље на Кошеву. Ту су хероји, после свечаног парастоса, један по један спуштани и полагани у велику гробницу. Године 1934. из Лозане су пренесене и кости идеолошког вође Младе Босне, Владимира Гаћиновића.

Коначно, 1939. године завршена је наменска капела Светог Архангела (Капела видовданских хероја) по пројекту Александра Дерока. На плочи с именима хероја урезани су Његошеви стихови:

„Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити." ■

Немања Баћковић

Наука без граница

ДУГМЕ НА МИСЛИ

Замисао о томе да бисмо своје животе могли да водимо из унутрашњости сопствених глава звучи као утопија, али истраживачи и инжењери својски се труде да је преточе у стварност.

Стижете кући с посла уморни и одмах се строваљујете у фотељу. Са плеј-листе бирате омиљену песму, истовремено укључујући штедњак, наручивши му шта да вам спреми за касни ручак. Зовете пријатеља да се договорите за вечерњи излазак, док истовремено разговарате с пријатељицом на другој линији. Све то што радите не би било нимало необично да сте у било којем тренутку откако сте се вратили с посла устали с фотеље, притисли неко дугме или прозборили коју реч. Ви сте и даље ћутке заваљени у фотељи. Наредбе издајете мислима, а на исти начин и разговарате.

Чувени предузетник за научнофантастичне замисли Илон Маск најавио је прошле године да почиње нови пројекат, „Неуралинк". Циљ је стварање уређаја, боље рећи имплантата, којим би се остварила веза између мозга и рачунара. Тај уређај имао би везу с интернетом и учинио да наши мозгови непрекидно буду „на мрежи" и ступају у односе са свим стварима које у себи имају чип. Такав уређај, теоријски гледано, могао би да нам омогући да са пријатељима разговарамо помоћу мисли, делимо успомене и доживљаје као да су видео-записи са „Јутјуба", или да призовемо у мисли било који податак тако што бисмо га повукли са облака сервера у којем је стечено знање читавог човечанства.

Док чекају прве резултате Илонових истраживача и остали су одлучили да не спавају: америчка Служба за напредне одбрамбене пројекте DARPA објавила је да ради на развоју сличног уређаја којим би се остварила међусобна повезаност мозга и рачунара, намењеног унапређењу способности војног особља. На приказима огледа које су вршили могли су да се виде војници са кацигама за виртуелну стварност који управљају кретањем беспилотних летелица, а још недостигнут циљ је „контролор лета" који би у окружењу виртуелне стварности могао мислима истовремено да води више дронова и са сваког од њих прима повратне податке. Иако овакве и сличне замисли звуче дивно, поставља се питање да ли их је уопште могуће остварити? С обзиром на то да су нека примитивнија отелотворења сличних уређаја већ направљена, верујемо да ће технологија ускоро узнапредовати толико да ће и ☞

КАКО РАДИ НЕРВНА ПРАШИНА

❶ Ултразвук као погонска снага

Већи имплантати користе радио-таласе, али они као погонско гориво нису подесни за сићушне имплантате због превеликих таласних дужина. Звучни таласи високих фреквенција (ултразвучни таласи) имају далеко мање таласне дужине због чега постоји већа вероватноћа да ће погодити честице нервне прашине. Пиезоелектрични кристали у сићушном имплантату упијају та треперења звука и претварају их у струју која ће напајати уређај.

❷ Мождана прашина

Честице нервне прашине могу да се усаде у лобању уобичајеним оперативним захватом. Оне могу да буду толико мале да примају електричне надражаје од појединачних неурона.

❸ Течност кичмене мождине

Уколико је довољно мала, прашина може да се убаци у мозак и без операције, убризгавањем инјекције у кичмену мождину.

❹ Периферни портови

Честице нервне прашине могу да се убаце у делове нервног система који имају директну везу с мозгом, а у том случају опасна операција није потребна.

❺ Бежична веза

Таласи који се одбијају од пиезоелектричних кристала преносе податке до примопредајника због чега не постоји потреба да честице прашине имају сопствено напајање.

❻ Примопредајник

Служи као спона између честица нервне прашине и уређаја попут телефона или рачунара. Може да се постави између коже главе и лобање, или у близини неког од периферних портова.

☞ овакве „телепатске" технологије постати могуће.

Читање мисли

Замисао која се налази у основи сваког уређаја који би требало да чита нечије мисли и претаче их у деловање, слике, речи и наредбе, веома је једноставна: уређај мора да прима електричне таласе које одашиљу неурони у мозгу. Осим тога, напредне верзије таквог уређаја требало би да могу и да преносе податке на неуроне, такође у облику електричних импулса, које би они могли да препознају. Рецимо, циљ Масковог пројекта Неуралинк је остварење директне повратне везе рачунара са свих 86 милијарди неурона у нашем мозгу.

Један од већ готових и далеко примитивнијих уређаја од оног који је замислио Маск јесте капа с мноштвом електрода и жица која ради на начелима електроенцефалографије. Да би корисник успео да управља тим системом ,потребно је сат-два уигравања како би машина научила да препознаје обрасце електричне активности његовог мозга и на основу њих почела да схвата шта он жели да уради. Др Дејвид Валеријани са Универзитета у Есексу, који је учествовао у развоју овог уређаја, искористио га је за разне огледе.

Током једног таквог огледа од испитаника је тражено да посматрају слике на којима се налазило мноштво пингвина и да на свакој од њих покушају да погледом нађу поларног медведа. Рачунар је пратио рад мозга учесника да би на крају донео здружену одлуку о томе где се медвед налази на слици. Наиме, рачунар је научио да препознаје мождане сигнале својствене самоувереним одлукама које су испитаници доносили и таквим одлукама давао већу тежину приликом доношења крајњег суда.

Можда неће дуго протећи пре него што нека слична технологија буде довољно зрела да је искористе полицајци који, гледајући снимке са камера, трагају за осумњиченима, или војници у покушају да процене прилике у којима су се затекли на бојишту. Једина мана је то што је уређај, засад, превише гломазан да се користи у свакој прилици. Ако би био сведен на нешто што је могуће запаковати у ранац, прича би била потпуно другачија.

Интерфејс за везу мозга и рачунара предузећа „Неурејбл" користи електроде за читање рада мозга прикачене на траку маске за виртуелну стварност, како би корисник могао да издаје наредбе у игри само својим мислима.

Жице и електроде

Осим разних капа са електродама, истраживачи испитују и могућност да се сви ти делови уграде у лобању. Такви огледи досад су били усмерени пре свега на хендикепиране особе, зато

што је за њих могућност да мислима шаљу наредбе својим парализованим удовима толико драгоцена да су биле спремне да се подвргну било каквом опасном захвату на глави. Један квадриплегичар, дакле, особа којој су у извесној мери одузета сва четири уда, помоћу рачунара и електронске везе с њим успевао је да мислима покреће курсор, куца осам речи у минуту, мења телевизијске канале и шаље електронску пошту.

Нажалост, иако веома напредан, такав уређај у овој фази развоја подразумева стотинак електрода и сноп дебелих каблова који оперативним захватом морају да буду усађени у лобању. Осим што је особа која га користи непрекидно изложена опасности од разних зараза, пошто јој је глава избушена као сито, утисак који технологија одаје изгледа више као призор из научнофантастичног или филма страве и ужаса, него нешто што би заиста могло да се користи у свакодневном животу. Професор Томас Штиглиц са Универзитета у Фрајбургу, чији је тим радио на развоју тог уређаја, сматра да би он ускоро могао да буде искоришћен за спречавање епилептичних напада:

„Наш сан је да направимо програм који би препознао предзнаке епилептичног напада, успео да надражи праве неуроне и на тај начин спречи напад."

Сличан уређај намењен надзору крвног притиска већ постоји, а производи га предузеће „Неуропејс", но учинак му је половичан. Штиглиц се нада и да ће њихов уређај, који ће тржишту понудити предузеће „Неуролуп", основано за потребе истраживача из Фрајбурга, такође моћи да надзире крвни притисак помоћу надраживања живца лутаоца. Електрични надражаји овог нерва могли би да пошаљу податке у мозак и на тај начин покрену такозвани „барорецепторски рефлекс" помоћу којег тело само снижава крвни притисак променама у раду срчаног мишића и проширивањем крвних судова.

Још једна инжењерска потешкоћа јесте напајање система струјом током рада. Он би на неки начин морао да се напаја бежично, без потребе да се из пацијента ваде и мењају – рецимо – батерије. Уз то мора да се реши и препрека у виду кородирања делова система у влажној средини тела, а Штиглиц сматра да би у ту сврху могли да се искористе желатинозни материјали који би подражавали нервно ткиво у чијем се окружењу налазе. Ту је и етичко питање излагања оперативним захватима пацијената, војника или било које друге особе која би желела да користи ову технологију.

Прашина у мозгу

Та врста тешкоћа с којом се сусреће Штиглицов пројекат могла би да буде препрека и за Масков „Неуралинк", који би за надзор над појединачним неуронима морао да користи не стотине већ милионе, или чак милијарде електрода са прикључцима усађеним дубоко у мозак. Но, чини се да је на видику изводљиво решење.

Пре пет година истраживачи Универзитета Беркли у Калифорнији први су описали уређај назван „нервна прашина" који су осмислили професори Хосе Кармена и Мајкл Махарбиц. Данас имају предузеће „Јота биосајенсиз" које развија сићушне нервне имплантате величине зрна песка које ће бити веома једноставно усадити у мозак, а већ су успешно испитани на пацовима. Први корак је усађивање милиона тих сензора, такозваних „честица нервне прашине", који би надзирали здравље пацијента преко апликације на мобилном уређају и били у стању да, надражујући праве неуроне, лече симптоме разних болести какве су срчана обољења, епилепсија или астма. Радили би без „кабловске" везе са спољашњом средином, бежично, а не би им било потребно ни сопствено напајање, те би једном усађени уређаји могли да служе до краја живота.

Уз то, план твораца је да избегну и усађивање нервне прашине оперативним путем: једна од могућности коју разматрају јесте даље смањивање уређаја, након чега би ти сићушни сензори могли да се убризгају у кичмену мождину. Уз то, они сматрају да би уређаји могли да раде чак и у случају да не буду усађени у централни нервни систем, већ да мозгу шаљу надражаје преко нервних завршетака у удовима и унутрашњим органима – на сличан начин на који то ради поменути уређај за регулацију крвног притиска „Неуропејса". Ти својеврсни „портови" за приступ мозгу не би могли да имају исти учинак као да се налазе у можданој кори, али би и даље могли да обављају сјајне ствари, рецимо, да побољшавају способности учења помоћу надраживања периферних нерава.

Чини се да би такви сензори били сјајно решење и за „телепатско повезивање" које планира Илон Маск. Ствар се чини још извеснијом кад се зна да „Јота биосајенсиз" сарађује с предузећем „Донгђин Сео" партнером Масковог „Неуралинка". Кармена и Махарбиц сматрају да ће њихов патент прву намену пронаћи у лечењу, али то вероватно значи да ни остварење Маскове маштарије није далеко ■

С. Николић

Спољашњи скелет који подржава интерфејс за везу мозга и рачунара, помоћу којег је млади параплегичар Јулијано Пинто извео почетни ударац на Светском првенству у фудбалу, у Бразилу пре четири године.

Живот на Марсу?

Марс са означеним угаслим вулканом Олимп

БАШТА НА ДРУГОЈ ПЛАНЕТИ

Нова открића са Црвене планете поново покрећу расправе да ли је на њој некада било живота, као и да ли ће човечанство у будућности моћи да искористи њена природна богатства

Поглед човечанства вековима је уперен ка Марсу, једном од најближих суседа у Сунчевом систему. Некада у страху а понекад у нади, човек већ дуго сумња у постојање живота на „четвртом камену од Сунца". Ако живота већ нема, зашто га онда не довести тамо? Научници су све сложнији у тврдњи да је Марс, уз извесне мере предострожности и савремену технологију, изврсно место за живот. Насељавањем ове планете могле би да се реше неке од домаћих тешкоћа попут недостатка сировина за живот и пренасељености.

Како истраживања Марса одмичу, тако се помаљају и нека нова сазнања. Почетком јуна стигла је вест да је возило „Кјуриосити" („Радозналост"), које на Марсу од 2012. године неуморно сакупља узорке тла и атмосфере, наишло на фосилизоване остатке органских једињења. Засад је реч тек о сложеним молекулима угљеника, ништа више, али вест је одјекнула широм научне заједнице.

Наиме, ово откриће потврђује чак две теорије. Прво, на Марсу је могуће живети. Ови органски молекули уједно су и градивне јединице живих организама, и стари су неколико милијарди година. Да ли је некада на планети постојао сложенији облик живота засад није познато, али ово откриће иде у прилог тој тврдњи. Друго, научници су затечени чињеницом да су ови молекули успели да опстану толико дуго у негостољубивом окружењу Црвене планете.

„Кјуриосити" је нашао угљеничне молекуле приликом претраге кратера Гејл, за који научници сматрају да је некада садржао воду, односно био плитко језеро.

Није далеко

Уз овај налаз објављено је да је „Кјуриосити" својим осетљивим инструментима „нањушио" трагове метана у атмосфери Марса. То је још један од налаза којем су се научници потајно надали већ годинама. Зашто? На Земљи метан углавном потиче од живог света. Како су органски остаци и метан у кратеру Гејл већ присутни, и по свој прилици су ова једињења доспела тамо пре око 3,5 милијарде година, са сигурношћу се може тврдити да је живот у једном тренутку тамо био могућ. Да ствар буде занимљивија, ово се временски подудара са појавом живота на Земљи.

„Овим налазима Марс нам поручује да останемо на овом смеру и наставимо потрагу за животом", поручује Томас Цурбухен из Насе.

Марс је понекад наш најближи сусед (а некад је то Венера), али његов пејзаж не подсећа превише на Земљу. Заправо, више личи на нашу планету када би била више пута погођена нуклеарним ударима и васионским катаклизмама. Ипак, према мерилима астрономије Земља и Марс су готово близаначке планете. Далеко су сличније једна другој од свих осталих у Сунчевом систему.

Марс чак обилује природним лепотама, ма колико сурово оне деловале. Највећи кањон на Марсу широк је колико и целе САД, а само један вулкан, назван пригодно Олимп, пречника је 614 километара, односно величине савезне државе Аризона. Дан траје приближно

исто, око 24 часа. А два сателита, Фобос и Деимос, заправо су астероиди ухваћени Марсовом гравитацијом.

Само откриће „малих зелених" на Марсу не може превише да помогне насељавању планете, која је по тврдњама стручњака из Насе неминовна. Али може да пружи неке одговоре како (не) преживети на његовој површини.

Чим су обелодањени резултати „Кјуриоситија", научници су почели да одговарају на бескрајна питања који су то тачно услови потребни да би човек закорачио на Црвену планету. Огласио се и Цим Грин, главни научник Насе:

„Људи ће у будућности бити на Марсу, у то нема сумње. Чак тврдим да је први човек који ће закорачити на Марс већ данас жив и међу нама."

Препреке

Али потребно је да се испуне извесни услови за то. Пре свега неопходно је овладати слетањем на планету и узлетањем са ње. Данас смо у могућности да пошаљемо једно возило на Марс. Ма колико оно било савремено и отпорно, тешко је „само" око једне тоне. Да би човек тамо слетео, потребно је безбедно спустити десет пута већу летелицу, а потом је поново подићи „јер не желимо да некоме купимо карту у једном правцу", каже Грин. Слањем следећег возила 2020. године покушаће се управо то. Када се нуклеарна батерија „Кјуриоситија" испразни, он ће остати тамо. Вероватно ће тек неки свемирски археолози будућности да га сместе у музеј посвећен насељавању Марса.

Друга ствар коју ће научници морати да реше јесте преживљавање на површини. За неколико дана температура на површини креће се у распону и по 170 степени.

„То су ужасни услови за човека, а температура је већим делом времена испод нуле. Први посетиоци Марса неће моћи да ходају површином без нарочитих одела", каже Грин. Ни атмосфера није гостољубива. Далеко од тога да не постоји, као у филмовима, и то је још једна сличност између Земље и Марса. Али препуна је угљен-диоксида, више од 95 одсто. Биљкама би можда погодовала, али људи би се брзо угушили. Препрека је и 500 пута слабије магнетно поље Марса него оно на које смо навикли. А слабије магнетно поље значи и слабију заштиту од штетног васионског зрачења.

Још једна природна непогода с Марса отежала би живот људи – пешчане олује. Лета тамо долазе сваких 26 месеци. Са њим долазе и ветрови који дижу фини песак у висину и затамне небо током више месеци.

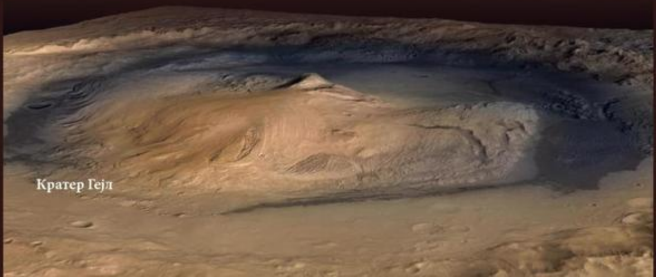
„Људи који дођу на Марс биће прави пионири", наводи Грин. „Садиће усеве под куполама, највероватније кромпир, житарице, шпарглу и махунарке. Тамошње тло је погодно за њих. Поред купола за усеве градиће и домове. У томе ће нам помоћи 3Д технологија. Штампачи ће из прашине и тла Марса издвајати потребна једињења за изградњу. Али то је технологија до које тек треба да дођемо у скорој будућности. Услови за то су већ ту."

Када је Х. Џ. Велс писао „Рат светова", приказао нам је напад Марсоваца на Земљу. Земаљске болести стале су им на пут. Нов напад биће са Земље на Марс. Надајмо се само да тамо нећемо пробудити неке марсовске болести које ће нас спречити да након оволико труда проширимо башту на другу планету ■

Н. Д.

„Кјуриосити" у акцији

Кратер Гејл

Ботаничка башта на фронту

КАД ДРВЕЋЕ ОЧЕЛИЧИ

У рововским окршајима током Првог светског рата најтеже је било извиђачима који су масовно страдали. Ваљало их је некако заштитити...

Равница преорана и спржена артиљеријом један је од најтачнијих описа Западног фронта у Првом светском рату. А артиљерија тешко може да ради без извиђача. Војник који је имао несрећу да га прекомандују на то место пузао је што ближе непријатељу, или се пентрао на неко чудом претекло дрво у околини. Дојављивао је координате, да ли зрна пребацују, подбацују или погађају. Да би то постигао, дотични је морао да се издигне. Да од себе направи мету којој ће ретко који стрелац да одоли. И да је промаши. Самим тим, смртност међу извиђачима била је неуобичајено велика, чак и за мерила кланице у којој су ешелони пешадије гинули као на траци. Ретко који извиђач поживео је довољно дуго да се врати међу саборце. Зато је ваљало наћи решење како да обаве посао и да се, по могућству, врате живи. Шта може да се искористи као сигуран заклон?

На замисао да искористе дрвеће заостало на линији први су дошли Французи 1915. године. И то не оно за пењање, већ да направе ново, које ће да заштити војника који га користи као осматрачницу.

Прво би се инжењерци растрчали по бојишту. Тражили су дрво у близини властитих ровова, да се са њега пружа добар поглед на оне преко пута. Најбоље би било да је стабло спржено у експлозији. Када би коначно нашли неко дебло, детаљно су га фотографисали, узимали мере, цртали скице. И онда трк у позадину.

Извиђачко дрво у стратешком повлачењу (карикатура из оног времена)

Тамо, у радионицама, тек је почињао прави посао. Уметници и занатлије су, по оним скицама и фотографијама, правили тачну копију дрвета. У размери 1 : 1, све је морало да буде на месту. Патрљци грана, рупе од шрапнела и зрна, чак и нагоретине. Само, ово дрво из радионице било је направљено од метала.

Кора је прављена од остатака дрвета или платна. У унутрашњости се крила широка метална цев за заштиту војника. Ту су биле и мале мердевине, којима би се осматрач попео до подигнутог седишта откуд се пружао најбољи поглед на околину. А пошто је том војнику основни посао да гледа, морали су да буше рупе у оплати. Како оне не би упале у очи онима с друге стране, преко су превлачили жицу.

Ако би случајно дошло до мањка дрвета за вештачку кору, што се често дешавало, прибегавало се другим поступцима. Није била реткост да мајстори оставе само метал. Бесомучно би га бојили, резбарили, глодали, само да подсећа на испуцалу, нагорелу кору. Најгора могућност била је коришћење платна. То су избегавали, пошто је постојала велика шанса да се платно исцепа. Призор дрвета с кога вијори комад нагорелог платна готово је позивница за непријатеља да по необичном објекту распали из свега што има. А метална цев тешко може да одоли разорним зрнима из топова. Ипак, када је већ платно морало да глуми кору, онда макар да је учине што вернијом. Зато су користили млевене шкољке које су

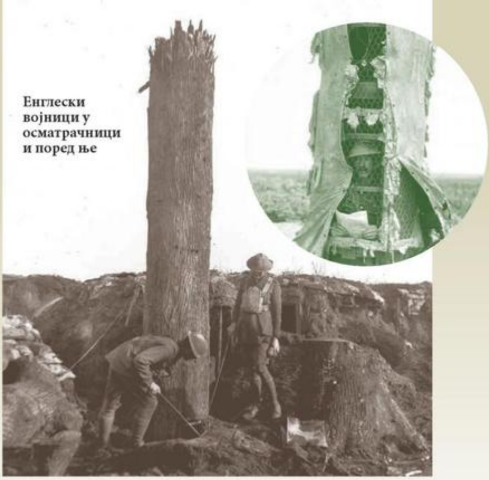
Ратни сликари правили сускице на основу којих су израђиване осматрачнице

лепком наносили на платно. Издалека су потпуно личиле на грубу кору дрвета. Још нагорелу од експлозија.

Када би коначно направили нешто што подсећа на дебло, уследио би најтежи део посла, постављање на место. Није долазило у обзир да се тек тако забоде у земљу. Да се на месту где је до јуче стајало једно спржено дрво одједном појави још једно било би равно истицању заставе с повеликим натписом: „Гађај овде!" Како су и они из супротних ровова без престанка осматрали шта се догађа, цео посао морао је да се изведе под окриљем ноћи. Инжењерци би довукли дебло у ровове. Ако је право дрво било мало удаљено од линије, прокопавали би нове траншеје (продужеци ровова).

Затим је цео сектор фронта отварао ватру из свега што има при руци, да пригуши звуке. Онима преко пута није падало на памет да промоле нос изнад грудобрана.

Енглески војници у осматрачници и поред ње

Макета попречног пресека вештачког дрвета

Пуцњава и експлозије загушили би звук лопата и секира којима су обарали право дрво. Заправо, пре га чупали из корена. После малог одмора, пешадинци би и даље пуцали из све снаге, а инжењерци копали рупу на месту корења дрвета. Рупа је ишла до дна рова, а онда би у ту рупу поставили лажно дрво. Подигли би га, мало уредили около, утабали земљу и спалили неко ђубре, да се не виде трагови копања. Сутрадан је дрво било на месту, само што је унутра био војник који је осматрао непријатељске положаје. Или снајпериста, оран да мало прореди редове непријатеља.

Французи су овом занату убрзо научили и савезнике Енглезе. Њихова Краљевска инжењерија подигла је прво лажно дрво код Ипра, у Белгији. Током рата направили су педесетак комада. Права мала лажна шума!

Немцима није дуго требало да открију да непријатељска артиљерија убитачно добро погађа циљеве. Знатно делотворније него раније. А осматрача нигде. Растрчали су се по фронту, многи војник је погинуо у покушајима да открије француске или енглеске осматраче. Успели су једино да снајпери открију њих. Нису успевали да докуче одакле их гађају. И застрашујуће прецизно погађају. А онда је једно артиљеријско зрно открило тајну. Немци су директно погодили једну од осматрачница. Уместо иверја, на све стране полетели су комади метала.

Није потрајало, а Немци су вештину прављења лажног дрвећа развили до савршенства. И користили је дуже од осталих, чак и када су се борбе помериле с брисаног простора. Савезничке јединице наилазиле су на осматрачнице и снајперска гнезда усред густих шума. И то тако добро маскирана, да су могли да прођу поред и не примете их. Прва су случајно откривена тек када се неки француски војник ослонио на једно дрво. Схватио је да нешто није у реду, површина је била хладна. Када се чукне пушком, одзвања. Убрзо су јединице добиле наређење да добро загледају и куцају дрвеће. За сваки случај.

После Првог светског рата лажно дрвеће није више коришћено. Установљена је нова доктрина ратовања, дуге рововске битке и јасне линије фронта отишле су у историју. А лажно дрвеће у музеје. Макар неколико комада ■

Н. Баћковић

Кад се писци удруже

УЧЛАНИ СЕ И УБИЈАЈ ПОШТЕНО!

У Лондону и данас постоји детективски клуб чији чланови морају да се придржавају одређених правила...

Нови чланови знали су да морају да прођу кроз посебан обред како би постали део необичног лондонског тајног друштва. Свечаност се увек обављала у замраченој просторији. У њу је, у тишини, улазила поворка људи са упаљеним свећама. На челу, председник огрнут тамним плаштом. Окупљали су се око Ерика, лобање са разјапљеним вилицама и очима из којих је избијала црвена светлост. Управо ту, у средишту мрачне собе, придошлица се пред осталима заклињао да ће, када буде писао следећу књигу, поштовати прописана правила. Такође, свечано би обећао да никада неће открити тајне које дели са осталим члановима „Детективског клуба" (Detection club). После изговорене заклетве са руком на лобањи писац је постајао део породице.

Замисао о друштву у ком би се окупљали писци крими-прича потекла је од Ентонија Беркли Кокса (1893–1971), припадника млађе генерације писаца. Пре него што је основао клуб, 1930. године, повремено је приређивао свечане вечере где је са колегама могао да разговара о писању књига и на неколико сати заборави свакодневицу. Било је то златно доба у Енглеској, бар када је реч о детективским романима. Зато не чуди што су у удружењу били најугледнији ствараоци жанра: Агата Кристи (1890–1976), Гилберт К. Честертон (1874–1936), Роналд Нокс (1888–1957), Дороти Л. Сејерс (1893–1957), Артур Морисон (1863–1945), Фримен Вилс Крофтс (1879–1957) и многи други.

Оптужена Агата Кристи

На велику жалост читалаца и историчара који су истраживали овај период енглеске књижевности, већина документа са детаљнијим описом деловања клуба уништена је за време Другог светског рата. Ипак, остало је довољно да се осети дух тадашњих времена и донекле разуме начин на који су писци стварали измишљене светове.

Пре почетка рата чланови су се окупљали углавном у центру Лондона. Састанци су подразумевали опуштање уз вечеру и по коју чашицу, али увек се нашло времена да се расправља о озбиљним темама које су се тицале писања. Поменути обред био је обавезан приликом примања сваког новог писца. Кандидати су могли да буду само они који су пре тога написали бар две књиге. У поворци су неки носили бодеже, неки револвере, тупе предмете, бочице са отровом, све оно што је неки од њихових ликова користио као оружје.

Агата Кристи била је од почетка каријере позната по томе што је крила приватност од очију света, али се од самог оснивања радо дружила са писцима у „Детективском клубу". Почасни председник била је од 1957. до 1976. године. Већ у раним делима показала је мајсторство у разоткривању убице и разрешењу које је ретко ко могао да наслути. Када је објављен роман „Убиство Роџера Акројда" (1926), изненађење на крају било је толико да је део јавности оптужио ауторку да није играла поштено и да је претерала у обмањивању читалаца. На њену страну стале су колеге, нарочито Дороти Л. Сејерс, која је истакла да онај ко се удуби у крими-причу мора да узме у обзир да је сваки лик могући починилац злочина.

Управо о оваквим и сличним темама касније се расправљало на састанцима удружења. Први, доживотни председник, био је Гилберт К. Честертон. Ентони Беркли Кокс га је позвао јер је сматрао да клуб не би био потпун без творца свештеника--детектива оца Брауна, његовог јунака који је решавао случајеве у више од педесет прича. Неки извори наводе да је ово место најпре понуђено Артуру Конану Дојлу (1859–1830) који га је одбио уз објашњење да је сувише стар. Честертон је први који је пристао да носи плашт, шешир и води поворку до светлеће лобање зване Ерик. Његов допринос био је у томе што је много пута забележио своје виђење шта треба да садржи једна права детективска прича, а оно је делом утицало на успостављање правила која су важила за све чланове.

ЗАХТЕВИ И КЛЕТВА

Правила Детективског клуба осмишљена су како би се читаоцима дала прилика да сами прате трагове и путоказе у причи, те да захваљујући њима сами открију ко је кривац. Ево шта се од писаца захтевало:

Злочинац мора да буде неко ко је споменут на првим страницама приче, или у ранијим поглављима романа, али то никако не сме да буде неки од ликова чији ток свести читалац може да прати.

Нема уплитања натприродних сила.

Дозвољено је да се у причи нађе само једна тајна соба или пролаз.

Забрањена је употреба непознатих напитака и отрова, као и уређаја који захтевају опширно научно објашњење.

Случајности и интуиција не смеју помоћи детективу да реши случај.

Онај који истражује злочин не сме да буде злочинац.

Инспектор не сме да има приглупог пријатеља који ће као решење нудити све што му падне на памет.

Близанци и двојници смеју да се појаве само ако су читаоци претходно били припремљени да ће се то десити.

Нису се сви строго држали утврђених начела, а за оне које их прекрше осмишљена је шаљива клетва:

„Уколико заборавите обећања и прекршите макар један од наших неписаних закона, нека вам други писци наслуте заплете, нека вас потпуни странци оптуже за клевету, нека вам странице буду пуне штампарских грешака, а продаја стално опада!"■

Илустровао **Зоран Н. Ђорђевић**

Како расплести заплет

Током времена писци су у клубу усавршавали вештину писања, тражили савете једни од других, примали критике и похвале. Пошто је свако окупљање коштало, досетили су се како да заједничким снагама напуне касу. Тридесетих година прошлог века штампано је неколико књига у чијем је стварању учествовало више аутор|Ња.

Први заједнички роман „Плутајући адмирал" (1931) потписало је четрнаест чланова – њих дванаест написало је по једно поглавље, а Беркли Кокс и Честертон пролог. И ту су морала да се поштују правила. Није било дозвољено да у свом поглављу писци насумично додају трагове и детаље само да би причу учинили замршенијом. Њихов део морао је да се надовезује на претходни и морали су да имају на уму како би изгледао расплет, али да осталима не открију своје замисли. Најтеже је било ономе ко је причу морао да доведе до краја.

Омиљеност детективских прича била је толика да су због бројних обожавалаца стигле и до радија. Станица „Би-Би-Си" окупила је чланове клуба како би написали серијал за слушаоце. Опет је сваком писцу дато у задатак да напише и прочита по једно поглавље. С друге стране, многобројним љубитељима мистерије омогућено је да се укључе у програм и понуде своје решење.

Златно доба криминалистичких књига прекинуо је почетак Другог светског рата, али клуб није престао да постоји. Била је то нека врста принудне паузе. Удружење се и данас окупља неколико пута годишње. На месту председника од 2015. године налази се Мартин Едвардс. Британски писац издао је исте године и књигу „Златно доба убиства", која се бави управо временом у ком је настао Детективски клуб ■

С. Лазић

Ма ШТА кажеш! Х. Е. К.

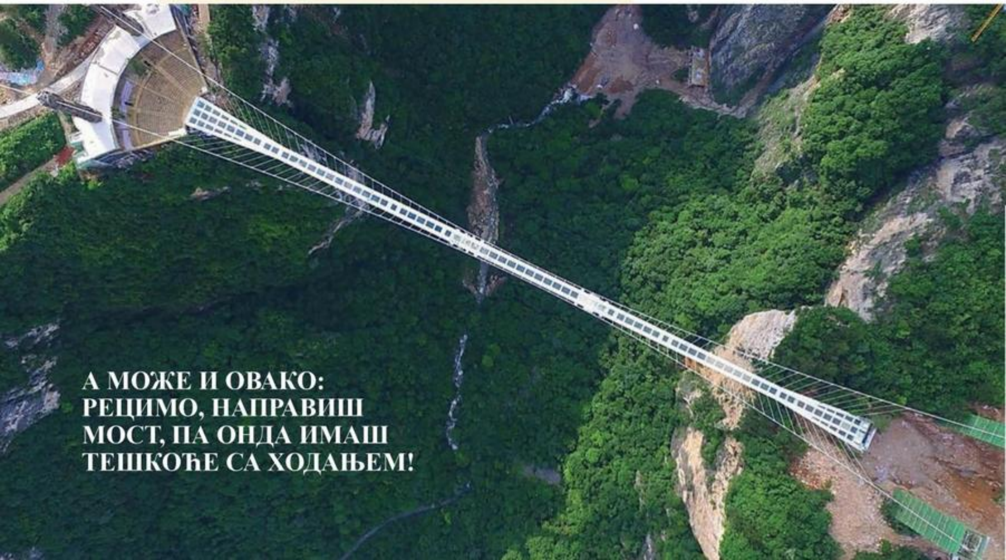

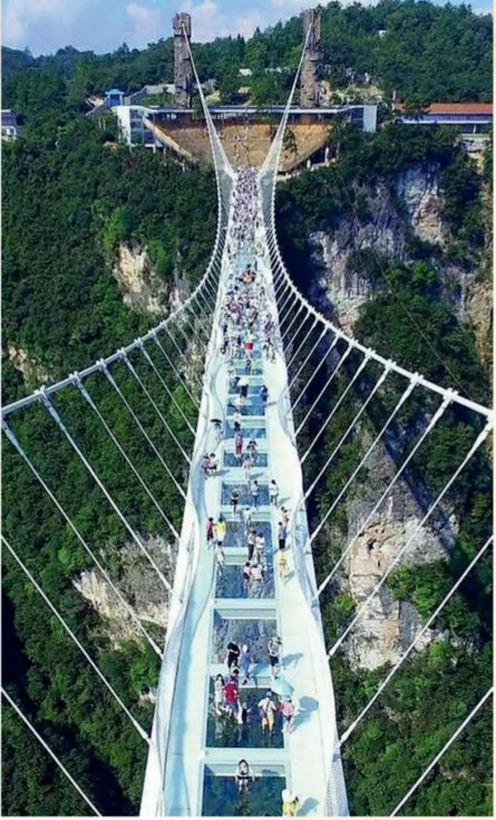

КАД ЈЕДНОМ САВЛАДАШ ХОД, МОСТ ЈЕ ТЕК НЕЗНАТНА ТЕШКОЋА

А МОЖЕ И ОВАКО: РЕЦИМО, НАПРАВИШ МОСТ, ПА ОНДА ИМАШ ТЕШКОЋЕ СА ХОДАЊЕМ!

Врло провидан „Хусеинов мост” у Пакистану.

Доле: кружни ток на пешачкој стази међу прашумским крошњама на Борнеу (Индонезија), за љубитеље птица, мајмуна и лаких рекреативних шетњи по прашуми.

У Кини, у прокрајини Хунан, Хајим Дотан из Израела пројектовао је пешачки висећи мост са газиштем од стаклених плоча. Мост је дугачак 430 метара и премошћује кланац у Националниом парку шуме Цанг Ђађе на висини од 300 метара.
Мост је свечано отворен августа 2016. године, а привремено затворен тринаест дана касније. Разлог – погрешна процена броја заинтересованих посетилаца! Наиме, мост је пројектован за највише дневно оптерећење од 8.000 људи (једновремено до 800 људи), а већ првих дана дневно оптерећење попело се на 80.000 људи.

Живот пише драме

ОТИСАК У ПРЉАВШТИНИ

Даске по којима је дечак скакао деловале су прилично чврсто. Убрзо се испоставило да су труле и под њим се отворио пакао канализационих цеви...

Породица Хернандез сваки Ускрс проводила је на истом месту. Уптили би се у парк Грифит у Лос Анђелесу. Тако и ове године. Првог априла су се окупили и кренули ка парку. Тамо су наумили да иду у „лов на јаја".

Одрасли су сакрили јаја по парку, а на деци је било да их нађу. Лову се највише радовао тринаестогодишњи Цеси. Јурцао је по парку с рођацима, а онда је нешто угледао. Мора да је на том месту мајка сакрила највише јаја. Усред парка штрчала је бетонска, незавршена грађевина. Ипак, неће моћи лако да уђу. Свуда око костура зграде развучена је жичана ограда. Цеси је позвао једног рођака и упутио се ка жици. Било је пола пет по подне.

Мало су осматрали околину. Схватили су да чувара нема нигде, па су почели да се веру. У неколико покрета нашли су се с друге стране ограде. Разбацане даске, комади бетона, на много места штрчи арматура. Цеси се упутио ка унутрашњости грађевине. Рођак га је следио. Онда је одлучио да ипак не улази. Покушао је да одговори и Цесија, али је овај решио да пошто-пото уђе. Нека га овај чека напољу, брзо ће, само да види шта има унутра.

А тамо и није био неки призор. Само бетон, а на средини просторије неке даске. Цеси је пажљиво загазио, испитујући да ли су довољно чврсте. Када је схватио да се не мрдају, кренуо је даље. Испод као да је био неки отвор. Даске се мало повијају. Одлично, као трамболина. Почео је да скаче. Зачуло се крцкање, а неколико секунди касније празном грађевином одјекнуо је врисак. Рођак је улетео унутра, али од Цесија ни трага ни гласа. Само остаци поломљених дасака. Када је пришао, схватио је да је Цеси упао у сливник. Доле мрак, ништа се не види. Само хучи вода. Брже-боље је отрчао да обавести родитеље.

Цеси није био свестан шта се дешава. Скакао је, а онда је чуо прасак. Осетио је да нема ослонац, само је полетео наниже. А онда, мрак. Мокар је, вода га носи. И смрди. Подигао је руке, покушао да се ухвати за нешто. Нигде ничега. Само склиски зидови. Као да је у некаквој цеви. И клиза низ њу све даље и даље. Смрдљива вода улази му у уста и нос. Покушава да отвори очи, али га пече. Млатара рукама, не помаже. Вода га и даље носи.

Одједном је цев у којој се нашао почела да се сужава. Као да је већ мало успорио. А онда се зауставио. Заправо, заглавио. Ноге су му улетеле у ужи наставак цеви и ни макац. Вода га је и даље запљускивала, али је макар престала да га носи. Мало по мало, ослободио се. Покушао је да устане. Цев је превише ниска, можда мало преко метар у пречнику. Посегао је руком у џеп. Ту му је мобилни телефон. Бар је био. Можда успе да дозове родитеље. Справице нигде. Вероватно је испала током пада. Застао је да се макар мало одмори. Ништа не види. Очи га пеку. Тешко дише.

Покушао је да отре прљавштину с лица. Свеједно, и даље не види ништа. Тишина, чује се само хучање воде. Осећа како тече око његових колена. Мрак. Пипао је рукама около. Неколико метара даље, изнад њега, цев као да се прекидала. Ту је неки отвор. Округао. Успео је да се увуче. Сада је стајао усправљен у нечему што је деловало као пут на површину. Покушавао је да се успуже, али није налазио ослонац. Ако би се и подигао пола метра, убрзо би поново склизнуо низ слузаве зидове. Макар га вода више није носила и могао је слободније да дише. Решио је да стоји тако колико год буде могао да издржи. Ваљда ће они напољу брзо у потрагу.

За то време Цесијеви родитељи узбунили су цео парк. Много људи сјатило се на грађевини, неки су чак покушавали да уђу у ону рупу. Нису успели. Отвор је превише узан. А доле тутњи вода. Онда су позвали ватрогасце.

Убрзо се на месту пада нашло неколико кола свих могућих спасилачких служби. Најискуснији ватрогасци претрнули су када су схватили где је дечак упао. Тај сливник је водио право у затворени систем канализације. Цеви су сувише уске да би било ко ушао унутра и

кренуо у потрагу за дечаком. Ту су и отровна испарења. Тешко да би и гас-маске помогле некоме ко би доле провео сате.

Коначно, неко се сетио да донесе карту цеви. Шеф ватрогасаца се следио. У питању је лавиринт цеви дугачак преко два километра. Завијао је, одводи су се укрштали, да би све те отпадне воде завршавале у реци. Зато су одмах послали рониоце на два места где су цеви долазиле до реке. За сваки случај, ако вода дечака однесе до испуста. Претражили су све, али нигде ни трага. Значи, негде је унутра.

Брзо су довукли нарочиту опрему за претрагу канализације. Мале камере с јаким светлима и оптичким кабловима постављене су на плутајуће платформе. Све је подсећало на мале даске за једрење. Центиметар по центиметар, гурали су их у цеви. Спасиоци су на екрану пратили шта се дешава дубоко испод површине. Нигде ни трага од Џесија. Само се добро видело место на ком је улетео у систем цеви. Деценијама нетакнута прљавштина била је огуљена. Даље је деловала нетакнуто. Као да је дечак испарио.

Пролазили су сати. Ватрогасци су ишли тачно по мапи. На површини је на сваких триста метара био по један отвор за одржавање система. Отварали су један по један и спуштали камере. Ни трага. Завлачили су камере чак и у испусте цеви.

Ако би наишли на гранање цеви, бацање новчића одлучивало је на коју ће страну прво. Убрзо би се испоставило да Џесија нема ни лево ни десно. Сви су мислили оно што нико није смео да каже наглас. Ако га убрзо не нађу, тешко да ће дечак да преживи. А минути су брзо пролазили.

Око четири сата после поноћи једном од ватрогасаца учинило се да види нешто на екрану. Вратили су камеру, зумирали. Јесте, на цеви се јасно види отисак длана. Мало даље, још један. Одатле иде црта у прљавштини. Схватили су да је то највероватније направио Џеси, када је руком покушавао да се задржи. Ту је негде. На мапи су одмах означили ту област и сузили потрагу. Удаљена је километар од места на ком је дечак упао у сливник. Више нема времена за губљење.

Најближи отвор био је насред пута 134. Позвали су саобраћајце, који су зауставили саобраћај. Мајстори и ватрогасци дошли су до поклопца. Једва су га отворили. Ватрогасци су били спремни да убаце камере. Када су погледали у сплет цеви, видели су лице. Дечак је стајао унутар цеви. Једва чујно је понављао:

– Помозите ми!

Дечак је био мокар, промрзао и престрављен.

Ватрогасци нису смели да чекају опрему за извлачење. Добацили су му прслук за спасавање. Онда су га закачили камионском сајлом и тако извукли.

Хитна помоћ је брзо стигла и дечака пребацила у болницу. Испоставило се да осим неколико модрица и посекотина није претрпео веће повреде. Овогодишњу јурњаву за ускршњим јајима тешко да ће икада да заборави ■

Н. Б.

Илустровао
Зоран Свилар

Зашто?

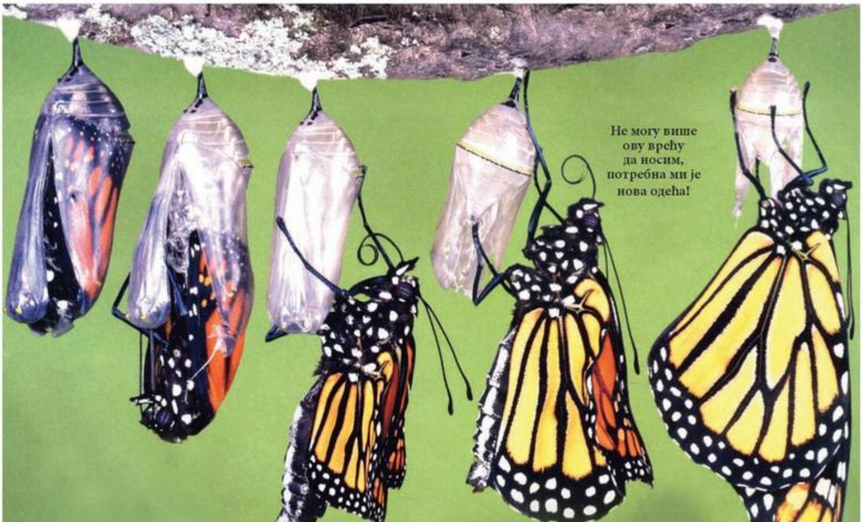
Како?

256.000

особа у САД сваке године превремено умре због тога што су у детињству биле изложене олову ■

15

планета које имају орбите око звезда у фази „црвених патуљака” недавно је откривено помоћу свемирског телескопа „Кеплер” агенције Наса ■

Да ли животиње пролазе кроз пубертет?

Пубертет је раздобље кроз које пролазимо како бисмо постали јединка способна за размножавање. Код наше врсте одликују га промене у физичком, хемијском и друштвеном смислу, након којих постајемо полно зрели, а велику улогу у њему имају жлезде са унутрашњим лучењем.

Код неких животиња физичке промене су од пресудног значаја: женке малог глодара латинског назива Mesocapromys angelcabrerai, који настањује Кубу, полно сазре баш у тренутку када достигну тежину од 360 грама, док мужјаци завршавају пубертет са 300 грама.

Ипак, код највећег броја животињских врста пубертет је у вези са животним добом. Инсекти и водоземци доживљавају права „преображења” пролазећи кроз две или више фаза развоја од тренутка рођења до тренутка када су спремни за размножавање. Но, у чудесном животињском свету има и других, далеко необичнијих примера. Неке врсте лисних и обичних ваши убрзавају читав ток сазревања тако што се јединке – рађају оплођене. Наиме, у тренутку рођења, у њима већ почиње да сазрева следећа генерација јајашаца. Зато бисмо могли да кажемо да је пубертет заједничка одлика читавог животињског света, иако се испољава на веома различите начине ■

Сад кад се истегнем па навалим на клопу...

Зашто се добро осећамо када се истежемо?

После спавања или ноћи проведене за рачунаром не постоји ништа што ће нам више пријати од доброг истезања како бисмо опустили стегнуте мишиће. Не само да се тада усредсређујемо на тело и чистимо мисли од дневних брига, већ се у тим тренуцима лучи и ендорфин, хормон среће, а кад завршимо истезање, повећаће се доток крви у мишиће. Радом мишића управља периферни нервни систем, који има три најважнија дела – симпатички (за прикупљање снаге током стресних прилика), парасимпатички (за рад унутрашњих органа и жлезда) и ентерички (систем који омогућава независан рад црева). Истезање благотворно делује на рад парасимпатичког и ентеричког нервног система и смирује их, због чега се побољшава варење и тело се боље опушта и одмара ■

Какав утицај одсуство гравитације има на менструацију?

Услови у којима влада микрогравитација, рецимо они на Међународној свемирској станици, немају баш никакав утицај на менструацију. Веровање да жене у свемиру не могу да имају менструацију вероватно потиче још из шездесетих година прошлог века када су амерички стручњаци упозорили Насу да не би требало слати жене у свемир „због менструације и предменструалног синдрома". Наиме, они су се пре свега плашили да би хормонске промене код жена у месечном циклусу могле да наруше њихову способност за рад, али и да би крв која би требало да истекне напоље могла да се врати у тело, излије у стомачну шупљину и изазове упалу трбушне марамице. Наравно, после низа огледа утврђено је да такви страхови немају никаквих основа, али се искристалисао низ другачијих изазова с којима се суочавају жене космонаути у свемиру: одлагање санитарног материјала и недостатак воде за купање. Због тога жене увек узимају контрацептивне пилуле како не би добијале менструацију током боравка у свемиру ■

Биће крвав штос ако сад добијем.

Да ли пси умеју да препознају друге псе сопствене расе?

Занимљиво питање којим се научници досад нису превише бавили, те нема никаквих истраживања која би могла да пруже непосредан одговор на њега. Зна се само да пси, иако су доказано веома паметни, не могу да прођу тест са посматрањем свог одраза, то јест, не схватају да су они прилика коју виде у огледалу. Штенци те „непознате псе" у огледалу обично зову на игру или лају на њих, док одрасле јединке не показују никакво занимање за одразе. Због тога истраживачи сматрају да пси немају свест о себи у истом смислу у ком ту свест, рецимо, имају делфини или примати. С друге стране, има истраживања чији су резултати показали да пси могу да разликују слике других паса од, рецимо, слика зечева или крава ■

Нешто не видим добро. Које си, беше, ти оно расе?

С. Н.

ИТАЛИЈА

Сведочанство прохујалих времена

ЗА КУГУ ЛЕК, ЗА КРАЉИЦУ ВОДИЦА

Најстарија апотека на свету, отворена почетком 13. века, и данас ради, и то врло успешно

Отворена пре више од четири века у Фиренци „Санта Марија Новела" сматра се најстаријом апотеком и парфимеријом која и данас ради. Иза неупадљивог улаза крију се просторије осликане фрескама, скупоцени лустери, статуе, драперије, полице од тешког дрвета са бочицама парфема, мелема, козметичких производа.

У лабораторији апотеке још се праве многобројни производи по рецептима доминиканских калуђера који су у Фиренцу дошли почетком 13. века и Цркву Санта Марија Новела претворили у манастир. Ту су узгајали лековито биље и справљали разне мелеме и лекове за сопствену употребу. Убрзо се по околини проширио глас о њиховим чудесним препаратима. Током велике епидемије куге у 14. веку калуђери су направили посебну мешавину са ружином водицом која се користила као средство за дезинфекцију.

Један од омиљенијих парфема који и данас може да се купи такође је настао по рецепту калуђера. Направљен је за Катарину Медичи (1519–1589) пре венчања са будућим француским краљем Анријем II (1519–1559), због чега је добио назив „Краљичина вода". У некој врсти малог музеја у оквиру апотеке изложене су књиге са оригиналним записима доминиканаца ■

С. Л.

Како и доликује пристојној апотеци

И парфеми су данас на цени

Осамдесетогодишњак од челика

ПУЦАЈТЕ, ЈА И ДАЉЕ ЛЕТИМ!

Почетком лета 1938. године у новинарницама широм САД појавио се „Екшн комикс” број 1 са првом причом о Супермену. Био је то почетак цунамија стрипова о суперхеројима...

Као и остатак Сједињених Америчких Држава, Кливленд је 1933. године био под ударом Велике депресије. Два средњошколца покушавају да на све начине обезбеде цент више цртањем и штампањем стрипова. Радили су по увежбаном моделу. Џери Сигел смишљао је причу и текст, а Џо Шустер цртао. Били су надарени, ту није било сумње, али недостајало им је искуство. А и штампање у домаћој радиности и продавање другарима из школе, нимало имућнијима од њих самих, није имало посебне резултате.

Ипак, давали су све од себе да смисле нове јунаке научнофантастичних прича. Један од њих био је бескућник у ритама, Бил Дан. Захваљујући огледима хемичара Ернеста Смолија, Дан добија натприродне телепатске моћи и окреће се злочину. Ни хемичар није добрица. Испробао је серум на бескућнику јер се плашио да га убризга себи. Када је видео шта све Дан може да учини, покушао је да га убије да би сам приграбио исте моћи. Тај покушај платио је главом. Дан га је убио, а потом намерио да завлада светом. Прекасно је открио да серум има привремено дејство, а с обзиром на то да је убио јединог човека који је знао његов састав, осрамоћен се враћа животу луталице без пребијене паре. Наслов приче: „Владавина Супер-мена!”

Очи као оружје

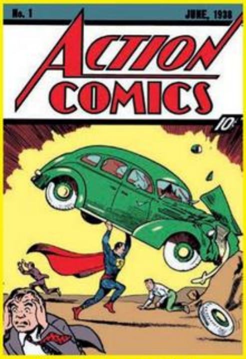
Сличност с именом чувеног суперхероја није случајна. Ова прича настала је пет година пре него што ће исти ауторски двојац створити нама знаног Супермена, Човека од челика, Последњег сина Криптона. Али, осим имена, нема веће сличности између ова два лика. Док је Бил Дан злочинац обдарен телепатским моћима, Кал-Ел са Криптона, „прави” Супермен, јесте суперјунак. И, притом, има

потпуно другачије моћи: нерањив је, снажан, лети и испаљује топлотне зраке из очију.

Сигел је касније изјавио да је злочиначког Супер-мена делом смислио под утицајем Фридриха Ничеа и његове замисли о натчовеку чије је име изведено из цитата Ничеовог „Тако је говорио Заратустра": „Хоћу да вас учим томе шта је натчовек (супермен). Човек је нешто што треба превладати."

Замисао о суперзлочинцу није била занимљива и стрип није доживео наставке. Сигел и Шустер временом су се све озбиљније бавили стрипом и сањали о новинском серијалу. Научили су једну важну лекцију. Публици је требао прави јунак. Од имена нису одустали, али су избацили цртицу. Појављују се прве скице човека у плавом комбинезону и са чувеним „S" на грудима.

Током следећих година Шустер и Сигел су у неколико наврата покушавали да Супермена „прогурају" код разних издавача, али без успеха. И они су почели да сматрају да је то промашена замисао. То је било време новинског стрипа попут Флаша Гордона и Дика Трејсија. Суперхероји нису били

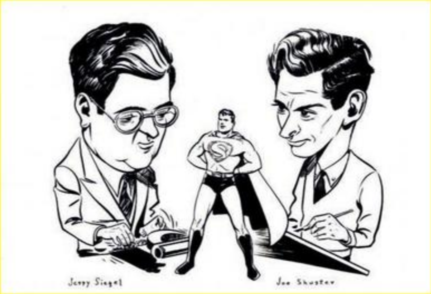
Насловница првог броја „Екшн комикса" званично објављена у јуну 1938. године

познати читаоцима. Сигел је чак сматрао да је за неуспех Супермена одговорна чињеница да су обојица млади и непознати аутори. Ту долази до њиховог разлаза.

Сигел је ступио у везу с Раселом Китоном, цртачем који је тада радио на чувеном Баку Роџерсу, да заједно поново осмисле Супермена. Овог пута као јунака без посебних моћи и костима, већ више налик Тарзану. Када је Шустер дознао за ово, био је разјарен. Спалио је све скице Супермена које је до тада урадио, изузев неколико насловних илустрација.

Свемоћни ванземаљац

Сигел и Шустер брзо су се помирили. Вероватно јер је Китон изненада одустао од замисли. Супермен је остао у

Творци Супермена на Шустеровом цртежу из 1940. године

уредничким фиокама да неко време сакупља прашину, а њих двојица се отиснула у детективске и хорор стрипове.

Пресудна година била је 1938, када издавачка кућа „DC" покреће нови серијал „Екшн комикс". Требала им је прича од 13 страна за насловни стрип, а уредник Вин Саливен досетио се илустрације Супермена коју је држао међу хрпом хартија. На њој човек у плавом костиму са „S" на грудима и црвеним плаштом диже аутомобил изнад главе. Замисао је сматрао помало смешном, али је понудио Сигелу и Шустеру да ураде целу причу. Илустрација је завршила на насловној страни новог стрип-часописа. Марта 1938. године аутори су потписали уговор са „DC" по којем продају лик Супермена за 130 долара, по десет долара за сваку страницу. Када се урачуна инфлација, то би износило око 2.300 данашњих долара.

Прва свеска „Екшн комикса" данас је легендарна. Објављена је званично у јуну, како је означено и на насловници, али у продаји се појавила већ 18. априла. Ипак, јун 1938. године и објављивање прве приче са Суперменом званично се сматра рођењем америчког суперхеројског стрипа. Пре четири године јавним надметањем продат је примерак овог стрипа за 3,2 милиона долара, чиме је званично постао најскупље издање свих времена.

Супермен на насловници мало се разликује од данашњег. Сви делови костима су ту, као и знак на грудима. Јунак је отпоран на метке, скаче по 200 метара удаљ, а временом стиче све веће моћи, укључујући летење и чувене топлотне зраке из очију. Потиче са планете Криптон уништене у катаклизми, а спасао га је отац, научник који га је послао на Земљу. Успоставља

Сценариста Марк Милар се запитао како би изгледао свет да се Кал-Елова летелица срушила у комунистички СССР уместо Канзас, и тако је настала прича „Супермен: Црвени син" из 2003.

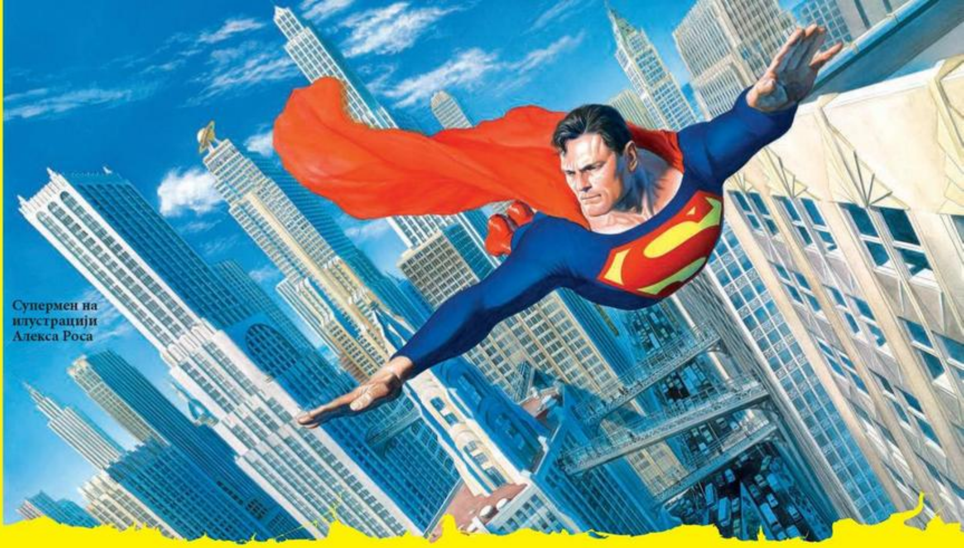
се да сунце благотворно делује на Кал-Ела, како му је право име, и управо захваљујући њему ванземаљац добија све моћи. И симбол на грудима доживео је појашњења. Било би смешно да ванземаљац носи костим са „S" само зато што је *сӯпер*. Уместо тога, то је постао грб његове породице са Криптона, чита се „Ел" и на њиховом језику означава наду.

Бетмен је следио за Суперменом непуну годину дана касније. Потом долазе Кирбијев Капетан Америка и остали суперјунаци. Амерички стрип неповратно се променио.

Веза с Мојсијем?

Тек пре неколико година новинар Бред Мелцер открио је још један делић слагалице. У Кливленду је 2. јуна 1932. године убијен јеврејски досељеник из Литваније Михел Сигел, отац Џерија Сигела. Упуцан је ноћу током пљачке продавнице. Породица о томе никада није говорила, нити је Џери спомињао убиство оца. Када би се тога дотакао, говорио би да му је отац преминуо од срца, али новински исечци из тог времена дају другачију слику.

Да би ствар била још необичнија, само дан након убиства у кливлендском „Плејн дилеру" појавило се писмо читаоца Л. Лутера у коме се наводи да „током мрачних дана Депресије треба да постоје маскирани осветници који ће стати злочинцима на пут, кад су већ полицији везане

Супермен на илустрацији Алекса Роса

руке". Богаташ и научник Лекс Лутор, сличног имена као читалац „Плејн дилера", највећи је непријатељ Супермена и ликом неодољиво подсећа на Била Дана, првог Супермена. Да ли је то било писмо седамнаестогодишњег Сигела потписано другим именом?

„Сасвим је могуће", закључује Мелцер, „да је губитак оца у оружаној пљачки нагнао Сигела да у годинама које следе осмисли јунака отпорног на метке."

Занимљиво је да је већина првих суперјунака дело деце јеврејских досељеника. У то време цртање и писање стрипова сматрало се нижевредним послом. Често су се аутори потписивали другим именима, попут Сигела који је прве стрипове радио под псеудонимом Херберт С. Фајн. И Стен Ли је заправо Стенли Мартин Либер, а Џек Кирби је Јакоб Курцберг. Још је важније да су јунаци обдарени натприродним моћима блиски јеврејском наслеђу. Сетимо се само библијских прича. Самсон је био снажнији од сваког човека због завета Богу да неће сећи косу, Мојсије је чинио чуда да би ослободио народ... Многи историчари стрипа изједначавају суперхероје са митологијом новог доба. Више је него очигледна сличност приче о Мојсију, кога је мајка пустила у корпи низ реку да би га спасила од фараоновог покоља, и Супермена, кога отац пред катаклизму шаље у летелици на Земљу.

Проклета улога

Сигелова и Шустерова прича око лика Супермена није била готова. Потписавши уговор на 130 долара, нису ни сањали да су изгубили права на један од најуноснијих ликова у историји стрипа. Због разних серијала, анимираних серија, дугометражних филмова и рекламне робе, лик Супермена вредан је милионе долара. У више наврата тужили су „DC" за ауторска права, али већином безуспешно.

Једно вансудско поравнање после Другог светског рата донело им је око 94.000 долара. Али то је ништавно у поређењу са вредношћу стрип-револуције какву су покренули. „DC" је 1957. године запослио Сигела као сценаристу. Али када су 1969. године покренули тужбу против издавача око ауторских права, „DC" га је отпустио. Неколико година касније успели су да добију још једно поравнање по коме су добијали здравствено осигурање, 20.000 долара годишње и обавезу да се свуда наводе као творци Суперменовог лика.

Супермен је променио доста тога. Осим што је покренуо цео талас суперхеројског стрипа, и даље је неприкосновени шампион непрекидног објављивања пуних 80 година. Играни филм из 1978. године у режији Ричарда Донера, са Кристофером Ривом у главној улози, и даље је најхваљенија екранизација овог јунака. Специјални ефекти били су за оно време револуционарни и награђени су Оскаром. Ефекти помоћу којих је Супермен летео, названи „Зоптик", заправо су заслуга Зорана Перишића из Прокупља.

Рив је пак после неколико филмова доживео стравичну несрећу на јахању и остао непокретан, што је подстакло причу о „Суперменовом проклетству". Наиме, пре Кристофера Рива Супермена је 1951. године глумио Џорџ Ривс. Осам година касније извршио је самоубиство. Дуго се сматрало да глумци који играју Супермена ризикују живот. Брендон Рут и Хенри Кавил, последња два Супермена, углавном одбацују теорије о проклетој улози и наводе да „не желе да живе у страху".

Кад мртви оживе

Супермен је у стрипу променио правила игре. Остао је најмоћнији суперјунак. Мало ко може да се мери с његовим моћима, а још је краћи списак јунака који су успели да га победе. Зато и његови непријатељи морају да буду од посебне сорте. У првим причама из 1938. године борио се против ситних лопова, крадљиваца кола, корумпираних полицајаца и породичних насилника. Како су ницали други јунаци, Супермен се бацио на претње изван наше планете. Његов највећи непријатељ остао је човек – Лекс Лутор – који не може да се помири с тим да највећи херој наше планете не потиче са ње.

Нажалост, Супермен је успео у још једном подухвату. Успео је да убије смрт у суперхеројском стрипу. У мини-серијалу „Смрт Супермена" из 1993. године, издавачи су одлучили да га убију из маркетиншких разлога, само да би повећали продају. У томе су, наравно, успели. И онда су га после кратког времена поново „оживели".

Тим чином покренули су нови талас стрипа о суперхеројима, у коме је сваки јунак макар једном убијен и враћен у живот. Ту моду пратимо и данас. Смрт суперхероја више није ништа необично и посебно. И поред тога, пионир суперхеројског стрипа успео је да догура до краја осме деценије постојања. И нема назнака да ће посустати ■

Никола Драгомировић

Логичке загонетке

Уређује
Радивоје Грбовић

4 ЗАЈЕДНИЧКА КУПОВИНА (СТАРИ КИНЕСКИ ЗАДАТАК)

Неколико трговаца хоће заједнички да купе робу. Ако свако да по 9 јуана (новчана јединица), преостаће им 11 јуана, ако би пак сваки дао по 6 јуана, недостајало би им још 16 јуана. Колико је било трговаца, а колика је била цена робе? ■

1 МАЛИНЕ

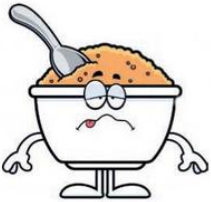
У магацину је 1.000 кг малина у којима је 99% воде. Кроз неколико дана садржај воде се смањио на 98%. Колика је била маса малина? ■

5 ЗАМИШЉЕНИ БРОЈ

Замислио сам један број, помножио сам га самим собом, томе сам додао 2, оно што сам добио удвостручио сам, тако добијени број увећао сам за 3, па сам новодобијену суму поделио са 5 и на крају, када сам тако добијени количник помножио са 10, добио сам 50. Који сам број замислио? (Ово је стари задатак Бега-Едина) ■

2 СТАРИ РУСКИ ЗАДАТАК

Три ловца скувала су кашу. Први је за кашу дао једну врећицу брашна, други две врећице, а трећи није имао брашна, али је за свој део дао пет рубаља. Сви су појели по трећину каше. Како су прва двојица ловаца поделила новац? ■

6 ПРИПРЕМА

На припремама за школско такмичење из математике задаје се сваке недеље по 8 задатака. Ана сваке недеље реши свих 8 задатака, док Милош недељно реши 5 задатака. За колико недеља Милош може да реши онолико задатака колико Ана реши за 5 недеља? ■

3 ЗАДАТАК АЛКВИНА ИЗ ЈОРКА (735–804)

Пас је појурио за зецом који се налазио на 150 стопа испред њега. Пас прави скокове од 9 стопа, док зец истовремено прави скокове од 7 стопа. Колико скокова треба да начини пас да би стигао зеца? ■

Решења на страни 65

plazma®
MINI-MINI
ČOKO
&BANANA
Čik prestani da se zabavljaš!
bambi
Čik prestani!
plazma
MINI-MINI
ČOKO
&BANANA
170g
50g
NOVO

Петковдан
22. јун

ДИЈЕГОООЛ!

На данашњи дан 1986. године, у четвртфиналу Светског првенства у фудбалу, Аргентина је победила Енглеску

На стадиону „Астек" у Мексико Ситију било је више од 100.000 људи на утакмици између два фудбалска ривала који су од 1966. године чекали нови обрачун. Наиме, те године на „Вемблију" капитен Аргентине Антонио Ратин изгазио је британску заставу због изузетне (некажњене) грубости енглеских играча, а Енглези су описали Аргентинце као „животиње". Осим тога, 1982. године припуцали су једни на друге због Малвинских острва. У дванаестодневном поморском рату погинуло је 258 Британаца и 655 Аргентинаца. Дијего Армандо Марадона, „мали зелени", како су му тепали фудбалски стручњаци и публика широм света, описао је то овако после утакмице:

„Мада смо пре утакмице рекли да фудбал нема никакве везе с ратом за Малвине, знали смо да су тамо убили много наших момака, побили их као птичице. А ово је била освета."

Иначе, Аргентина је играла у дресовима склепаним три дана пре почетка првенства – тренер је послао човека да покупује разне светлоплаве мајице по граду, а Марадона је и ту одлучио коју ће да обуку: „Ово је лепа мајица. У томе ћемо победити Енглеску." На 38 нових мајица пришивене су ознаке Аргентинског фудбалског савеза, а на леђа напеглани сребрни бројеви намењени дресовима рагбиста. Уследиле су туче на улицама Мексико Ситија, преотимање застава и неколико разбијених глава.

У првом полувремену није се догодило готово ништа сем трчања тамо-онамо и уздаха из стотину хиљада грла кад би се прилика за гол поново изјаловила. Међутим, друго полувреме донело је два невероватна гола, за само пет минута. Марадона је прво у 51. минуту дао гол руком Питеру Шилтону, 20 цм вишем голману. Четири минута касније, за десет секунди и педесет метара спринта, предриблао је петорицу противничких играча, затим и Шилтона, и дао „гол века". С коначним резултатом 2 : 1, против Енглеске, Аргентина је у финалу победила и Западну Немачку, са 3 : 2, „осветивши" се тако и немачком судији са утакмице 1966. године.

Новинар Виктор Хуго Моралес овако је преносио гол столећа: „Додаће Дијегу, Марадона има лопту, двојица на њега, Марадона стаје на лопту, геније светског фудбала прелази десно крило, пâс на Бурручагу... И даље Марадона! Геније! Геније! Геније! Тако, тако, тако, тако, тако, тако! Гооооол! Гооооол! Заплакаћу, о свети Боже, живео фудбал! Какав гол! Дијегол! Марадона! Ово је за сузе, извините! Марадона, у незаборавном трку, у најбољој игри свих времена! Мали свемирски змају, са које си планете дошао, да за собом оставиш толико Енглеза, а земља постане стиснута песница с повиком за Аргентину? Аргентина 2, Енглеска 0! Дијегол! Дијегол, Дијего Армандо Марадона! Хвала ти, Боже, за фудбал, за Марадону, за ове сузе, за Аргентину 2, Енглеску 0." Енглески коментатор рекао је да први гол свакако био нерегуларан, али да овај други вреди за десет.

Дијего Армандо Марадона рођен је 30. октобра 1960. године, у недељу, на дан фудбала. Сићушно дете сиромашних радника заблистало је већ у шеснаестој. За њега су почели да се распитују „Јувентус", „Барселона", „Арсенал". „Барселона" га је одвела за рекордних 7,6 милиона долара. Тада је у Београду дао и два гола „Звезди", али му је за лоб над Стојановићем аплаудирао читав стадион. Тукли су га како год су стигли јер му нису могли ништа. Осим Гоикочее, „месара из Билбаа", који му је дивљачки уклизао у ноге и поломио зглоб. И у финалу Купа краља 1984. године играо је сам против свих, а са трибина су га вређали као никад. Гоикочеа га је овога пута шутнуо у груди, а 100.000 навијача, краљ Хуан Карлос и читава Шпанија гледали су свеопшту тучу.

Фудбалске битке завршио је у 37. години. Оне с опијатима водио је још дуго, до 2000. године, када је на Куби успео да се избори са зависношћу. Пет година касније Емир Кустурица снимио је документарни филм о фудбалеру Марадони, антиглобалисти Арманду и оцу породице Дијегу ■

Н. Мрђеновић

Марадонина „божја рука" у Мексико Ситију

... И ЈОШ ПОНЕШТО

1633. Света столица у Риму тражи да се Галилео Галилеј одрекне свог учења

1906. рођен Били Вајлдер, један од најбољих сценариста и редитеља у повести филма

1940. Француска приморана на потписивање капитулације у Компијењу, у истом вагону у којем је **1918.** године Немачка потписала Версајски споразум

1941. нацистичка Немачка почиње операцију „Барбароса", напад на СССР

1941. ЦК КПЈ у прогласу позвао народе Југославије на устанак против окупатора ■

Нацртао
Жереми

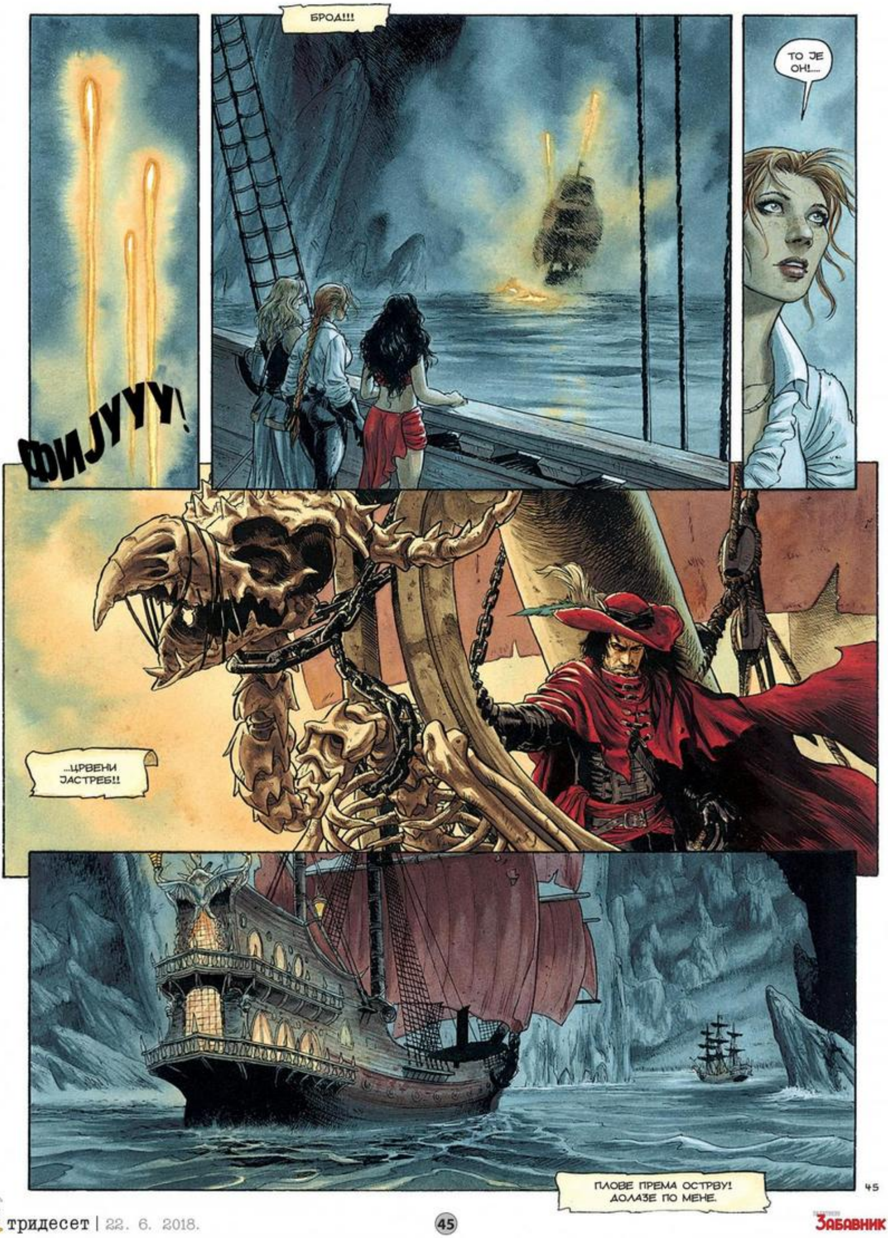
Написао
Жан Дифо

баракуда
ЉУДОЖДЕРИ

Превела
Оља Петронић

V део

ФИЈУУУ!
БРОД!!!
ТО ЈЕ ОН!...
...ЦРВЕНИ ЈАСТРЕБ!!
ПЛОВЕ ПРЕМА ОСТРВУ! ДОЛАЗЕ ПО МЕНЕ.
45

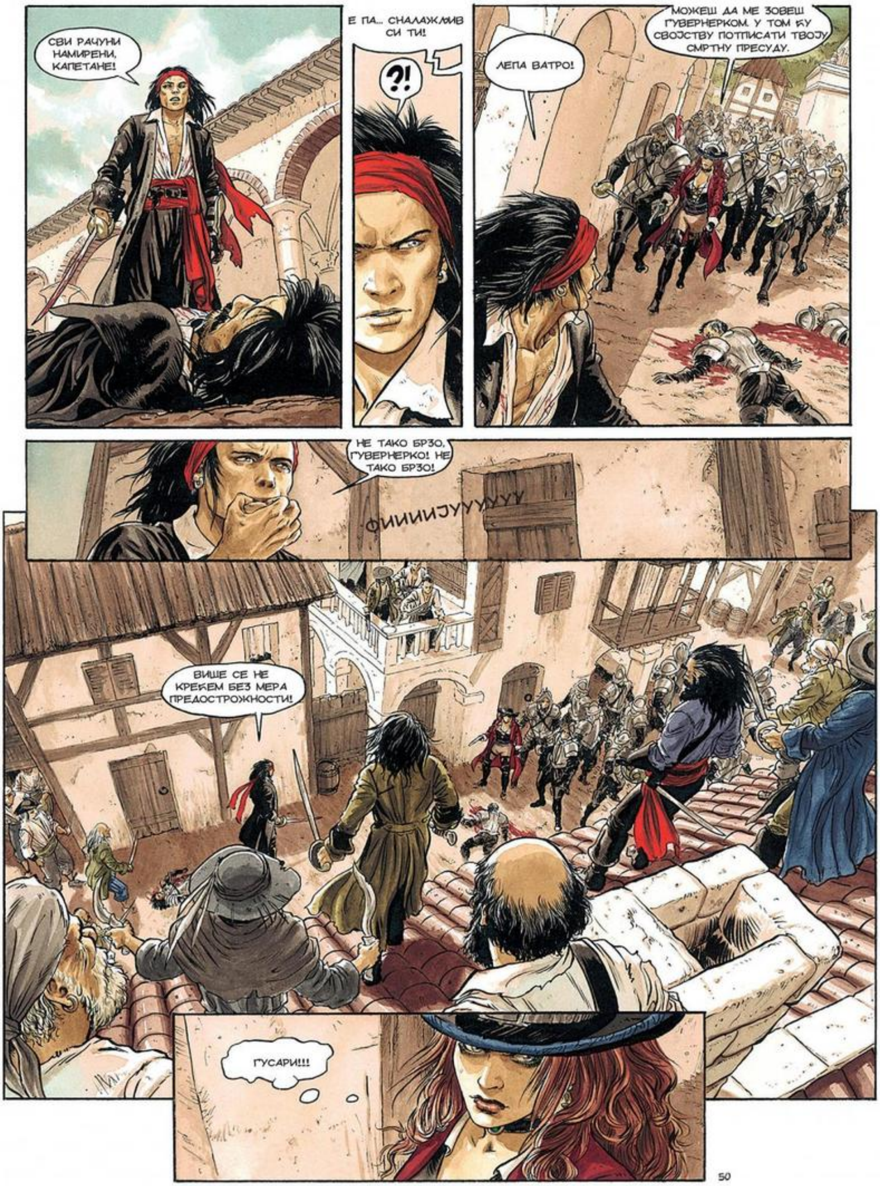

ЦРВЕНИ ЈАСТРЕБ ЋЕ МЕ НАЋИ КУД ГОД ДА ОДЕМ, ГДЕ ГОД ДА САМ. ТАКАВ ЈЕ ДОГОВОР. НИЈЕ ЗАБОРАВИО...
У ЊЕГОВОЈ ПОСАДИ ИМА МУРИЈА. ОНИ ГАЂАЈУ СТРЕЛАМА
А ТАЈ „ДОГОВОР"... МОЖЕ ДА НАС СПАСЕ?
ИЛИ ДА НАС УНИШТИ. ЗАВИСИ ОД ТОГА ШТА МОЖЕМО ДА МУ ПОНУДИМО...
ПОЗАЈЕМ ЦРВЕНОГ ЈАСТРЕБА. ЗАЈЕДНО СМО ВОДИЛИ БИТКУ НА РИО АЛЕЗУОСУ. МОЈ СИН ЈЕ БИО УЗ ЊЕГА, БИЛО МУ ЈЕ ТЕК ДВАНАЕСТ ГОДИНА.
ТАМО ЈЕ ПРВИ ПУТ УБИО ЧОВЕКА!... ЖУРИ МИ СЕ ДА НАЂЕМ СВОГ СИНА, ДА ГА ОСЛОБОДИМ ШПАНАЦА... УЗ ПОМОЋ ЦРВЕНОГ ЈАСТРЕБА МОЖЕМО ДА УСПЕМО У ТОМЕ...
СПРЕМНИ СТЕ ДА МУ РАДИ ТОГА УСТУПИТЕ КАШАРОВ ДИЈАМАНТ?
!! НЕК ВАМ НЕ ПАДА НА ПАМЕТ!! ДИЈАМАНТ ЈЕ МОЈ!!!
ЈЕ ЛИ?!... ВАЖНИЈИ ВАМ ЈЕ ОД РАФИЈА??
РАФИЈА?...
46

...РАФИ ЈЕ НА ОЦА! СВЕ ЋЕ ПРЕЖИВЕТИ!
ЗНАО САМ ДА ЋЕМО СЕ ПОНОВО СРЕСТИ.
ПРКОСИТЕ ЗАКОНУ. БИЛИ СТЕ ПРИТВОРЕНИ КОД ЈЕДНОГ ОД СВОЈИХ САУЧЕСНИКА. НЕМАТЕ ПРАВА ДА БУДЕТЕ ОВДЕ...
НЕМАМ ЈА НИКАКВА ПРАВА... ОСИМ ДА СЕ СРЕТНЕМ С ВАМА.
ВИДИМ ДА ГУСАР НЕ ДРЖИ РЕЧ!! СТРАЖА... ПОБРИНИТЕ СЕ ЗА ЊЕГА. НЕМОЈТЕ ДА ГА УБИЈЕТЕ! САМО ГА ОСЛАБИТЕ, А ЈА ЋУ ГА ПОСЛЕ ДОКРАЈЧИТИ.
ПРЕТПОСТАВИО САМ ДА ЋЕ МОЈ ЈУТРОШЊИ ПРОТИВНИК БИТИ КУКАВИЦА. СТОГА...
47

48

УВЕРАВАМ ВАС: ИМАМ САМО МАЧ.
ТАКО ДУГО САМ ЧЕКАО ОВАЈ ТРЕНУТАК. НЕМАШ ПОЈМА...
ОБЕЋАО САМ ВАМ ОВУ ПРИЛИКУ ЗА ОСВЕТУ. ДАЈЕМ СЕБИ ТРИ ПОТЕЗА. ПОСЛЕ ВИШЕ НЕЋУ УЗВРАЋАТИ.
ЈЕДАН!
ДВА!
ААААХХ!
И ТРИ! ПРИЗНАЈЕМ ДА ЈЕ МАЛО НЕДОСТАЈАЛО!
СРЕЋА ТЕ НАПУСТИЛА. САД СИ МОЈ...
ОСИМ ЈЕДНОГ ДЕТАЉА. КАО ШТО СТЕ РЕКЛИ...
...ГУСАР НЕ ДРЖИ РЕЧ!

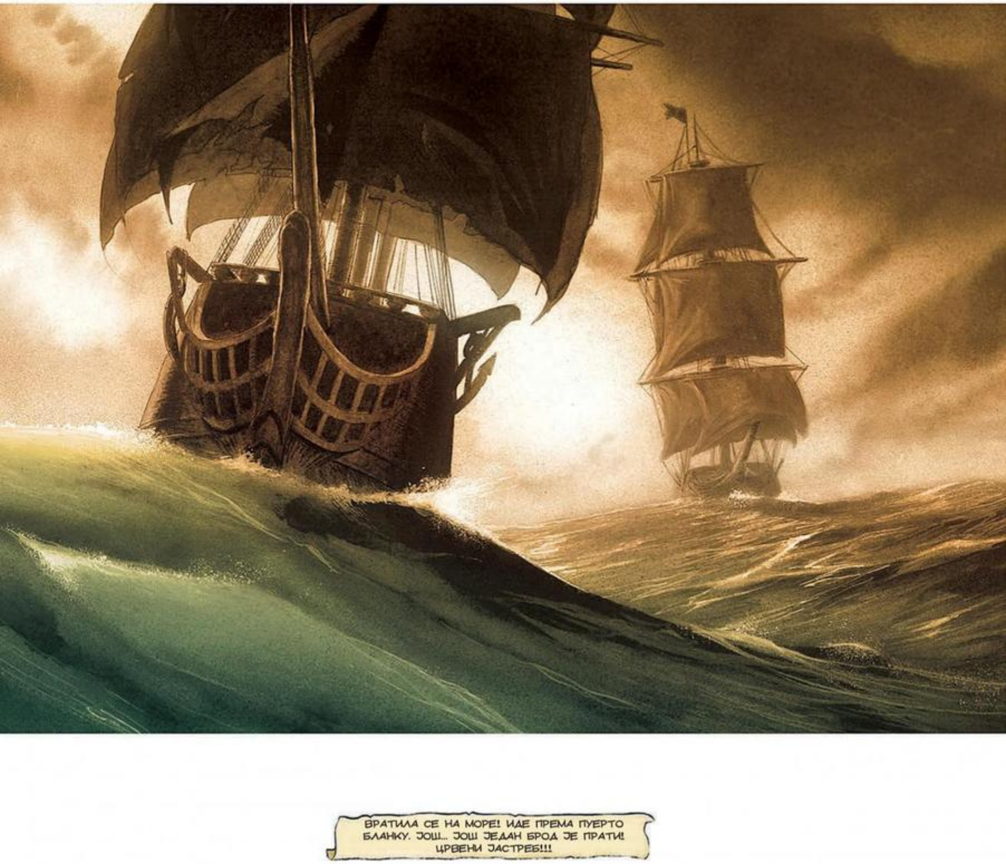

СВИ РАЧУНИ НАМИРЕНИ, КАПЕТАНЕ!
Е ПА... СНАЛАЖЉИВ СИ ТИ!
?!
ЛЕПА ВАТРО!
МОЖЕШ ДА МЕ ЗОВЕШ ГУВЕРНЕРКОМ. У ТОМ ЋУ СВОЈСТВУ ПОТПИСАТИ ТВОЈУ СМРТНУ ПРЕСУДУ.
НЕ ТАКО БРЗО, ГУВЕРНЕРКО! НЕ ТАКО БРЗО!
ФИИИИЈУУУУУУ
ВИШЕ СЕ НЕ КРЕЋЕМ БЕЗ МЕРА ПРЕДОСТРОЖНОСТИ!
ГУСАРИ!!!
50

ВОЈНИЦИ! РЕШИТЕ МЕ ОВОГ ОЛОША!
!!
НЕ!!!
ТО НЕОЧЕКИВАНО, СУВО, НЕУМОЉИВО „НЕ" НА НЕКОЛИКО ТРЕНУТАКА УКОПАВА У МЕСТУ СВЕ БОРЦЕ...
!!??
А ПОТОМ РАФИ ПРВИ ПОЗВА ЉУДЕ У НАПАД!
СВИ У ЈУРИШ!
И НАСТАДЕ МЕТЕЖ!
ГУСАРИ ВЕОМА БРЗО СТЕКОШЕ ПРЕДНОСТ.
51

ЈА ЋУ ТЕ...
РАЗМИСЛИ! РАДИ КАО ЈА!
ДОНЕСИ ПРАВУ ОДЛУКУ.
А ТО ЈЕ...?
ЈА ТЕБИ - ТИ МЕНИ...
...ЈА ЗАДРЖАВАМ КОНТРОЛУ НАД ОСТРВОМ, АЛИ ВАМ ПОМАЖЕМ ДА ПОБАЦАТЕ ШПАНЦЕ У МОРЕ!
НОВИ ПРЕОКРЕТ! ЈОШ ЈЕДНА ИЗДАЈА! КО БИ МОГАО ДА ТИ ВЕРУЈЕ?
СВАКАКО НЕ ШПАНСКИ КАПЕТАН КОГ САМ УПРАВО СМАКНУЛА. ТАКО САМ ОДАБРАЛА ТАБОР, ЗАР НЕ?
ТВОЈА ИЗОПАЧЕНОСТ МЕ ЗАПАЊУЈЕ. ТРЕБАЛО БИ ДА ТИ ПРЕСЕЧЕМ ГРКЉАН.
ЗАДОВОЉИ СЕ СРЦЕМ. ВЕЋ СИ ГА СЛОМИО.
РАФИ... СВЕ ЈЕ ЧИСТО... АЛИ НЕ ТРЕБА СЕ ЗАДРЖАВАТИ!

52

ДЕ ЛА ЛОЈА МРТАВ! НАШИ ВОЈНИЦИ ПОБИЈЕНИ!... КАКО СУ СЕ УСУДИЛИ?!!
БОЈИМ СЕ ДА ЈЕ РЕЧ О ШИРЕМ ПОКРЕТУ! ИЗГЛЕДА ДА СУ ГУСАРИ СКЛОПИЛИ САВЕЗ СА ЛУЧКИМ ТРГОВЦИМА.
КО ИХ ВОДИ? ПОТРЕБНА ЈЕ ГЛАВА ТОМ ПОБУЊЕНОМ ТЕЛУ. ГЛАВА КОЈА МОЖЕ ДА СЕ ОДСЕЧЕ!
РАФИ, БЛЕКДОГОВ СИН. А ГУВЕРНЕРКА...
МИСЛИТЕ НА ОНУ КУЧКУ? ШТА ЈЕ С ЊОМ?
ОНА... НЕСТАЛА ЈЕ!
НЕСТАЛА?!
ШТА ЈЕ САД?
ПОРУКА. СТИГЛА ЈЕ ИЗ ЛУКЕ АЛМЕРИНА.
!! БА... БАРАКУДА!!!
53

ВРАТИЛА СЕ НА МОРЕ! ИДЕ ПРЕМА ПУЕРТО БЛАНКУ. ЈОШ... ЈОШ ЈЕДАН БРОД ЈЕ ПРАТИ! ЦРВЕНИ ЈАСТРЕБ!!!

КРАЈ

ЛОВОРОВ ВЕНАЦ ЗА ПОБЕДНИКЕ

Златни ловоров венац

Да ли је ова зачинска биљка заиста „крива" за привиђења делфских пророчица?

Плавичасти пламен праћен пуцкетањем запаљених листова ловора претвара се у дим угодног мириса који се уздиже ка небесима, а са њим и надања и осећања. „Око мене се све чудно убрзава. Испрва осећам прилив енергије али га убрзо замењује мучнина...", искуство је након жвакања листова.

Ловоров венац је симбол победничке славе од античких времена. И док данас листови ловора побољшавају укус куваних јела широм света, старим Грцима ова снажна арома, пореклом од горких материја, алкалоида и етарских уља, као и мирис дима запаљених листова, били су веза са оностраним, надахнуће уметника и порука моћног Аполона.

Научно име ловора *Laurus nobilis* потиче из старог латинског назива за ову биљку. У преводу је највероватније заливско дрво, док *nobilis* значи племенит, чувен. У Србији је познат као лорбер, ловор или ловорика.

Као зачин користе се листови, ређе плодови, а етарско уље примењује се у ароматерапији и индустрији парфема. Листови се сакупљају зими, а плодови када су потпуно зрели, у току октобра и новембра. Листови ловора садрже око два процента етарског уља... Укус листова је опор, ароматичан, благо љут и горак. Уље има јака противгљивична својства, код реуматских болова ублажава бол. Листови ловора су некада додавани и алкохолним пићима попут пива ради ароматизације.

Листови и незрели плодови ловора (фото Д. С)

У хеленској митологији и традицији ловор има посебно место. Према предању, Аполон се загледао у девицу Дафне, једну од нимфи. Одбијајући његова удварања, она је замолила Геју да је сакрије и жеља јој

У ШУМАМА И БАШТАМА

Ловор је ниско зимзелено дрво или жбун тамне коре. Листови су наизменично распоређени, кожасти, зашиљени на оба краја, са кратком дршком. Лице листова је сјајно, тамнозелено, а наличје нешто светлије и без сјаја... Цвета од марта до маја. Плод је црна бобица. У свим деловима биљке налазе се крупне ћелије са етарским уљима. Ловор самоникло расте као члан средоземних тврдолисних шума и гаји се ■

је услишена. Претворена је у ловорово дрво. У част неузвраћене љубави, Аполон је одломио гранчицу са дрвета и њом украсио косу. Грчко име за ловор је дафне, међутим, исти назив се користи и за још неколико врста тврдолисних грмова.

Аполон се увек и приказује са венцем од ловора. Венац је антички симбол победе и њим се крунишу јунаци и победници „јер је пун ватре, коју мрзе демони, кад гори пуцкета а богови говоре...” Обичај потиче од Питијских игара у Делфима посвећених Аполону и његовој победи над змајем Питоном. Део свечаности били су такозвани агони – надметања у музици, гимнастици и ратничким вештинама, а победници су награђивани ловоровим венцем и имали су право да им се, као касније онима на олимпијским играма, на стадиону подигне кип са натписом.

По узору на олимпијске победнике, римски цареви носили су ловоров венац као симбол победе и бесмртности. Римљани су веровали да штити од куге, па су се Нерон и Клаудије склањали у шуме ловора у време ове пошасти, јер се сматрало да је испарења листова (етарско уље) одбијају, а Тиберије се са венцем од ловора крио испод кревета када је грмело. У Библији, ловор представља симбол Христовог васкрснућа, које се слави као тријумф човечанства. Људи од успеха и знања били су окићени – „похваљивани” ловоровим венцем, па се и Данте Алигијери на сликама приказује са ловором.

И у данашње време се за добитника признања или највише награде каже *лауреат* а израз „спавати на ловорикама” означава особе које садашње недостатке прикривају некадашњим успесима.

Пророчиште у Делфима на падинама Парнаса и данас окружује шума ловорових стабала. Листови ловора даривани су као понуде боговима, било у облику венаца било спаљивањем и удисањем дима необичне прочишћујуће ароме. Пророчице су, по свему судећи, жвакале листове ловора и удисале мирисни дим спаљених листова пре падања у занос, чак и спавале са ловором. Предавале су се Аполону, који је кроз њихова уста „изрицао” пророчанства. Према реконструисаном рецепту за делфијски опојни дим, спаљиване су исте количине семена бунике (*Hyosciamus niger*), листова ловора и измирне (*Commiphora* sp), тако да је тешко рећи у којој мери је сам ловор доприносио визијама.

Сем пророка, листове ловора су за надахнуће користили и песници и уметници познати као *дафнефаги*, па је и чувени лекар Асклепије удисао дим пре постављања дијагнозе. Начин како се дим узноси увис и како листићи крцкају док горе такође су имали значај у тумачењима поруке богова. И Диоскорид и Плиније писали су о ловору (дафне) као вези са оностраним. Сматрало се да својим опојним димом наводи духове да дају одговоре на важна животна питања.

Употреба мирисног дима (попут тамјана) у обредне, верске, хигијенске, исцељујуће и друге сврхе веома је распрострањен прастари обичај. У различитим културама мирисни дим се користи за кађење, веза је са божанским или средство за прочишћење простора, фумигацију (надимљавање, кађење), за падање у занос... Некад је сам мирис разлог за паљење дима, јер изазива осећај пријатности и смирења, а некад заиста постоје и фармаколошке основе за примену. У античко доба употреба мирисних димова била је веома распрострањена. Постоје бројни записи о рецептурама у којима је коришћен ловор са другим биљкама, од којих неке поседују психоактивна својства, попут бунике, на пример.

И Келти су користили ловор у обредима. Ритуални напитак посвећен келтској богињи мајци (попут Деметре или Церере), био је каша од бивоље крви, јечма, жирева и меда са „светим травама”, међу којима су и бела чемерика (*Veratrum album*), ловор и бршљен (*Hedera helix*). Састојци су кувани у посебним котлићима и свако ко би испио напитак „доживљавао би просветљење кроз спознају о јединству садашњости, прошлости и будућности”...

Ловор се у српским веровањима сматра јаким апотропајоном (средством против несреће) од кога беже вештице.

Занимљиво је да се ретка искуства о дејству листова након жвакања у извесној мери слажу са препорукама за примену етарског уља ловора у алтернативној медицини. Наиме, уље се препоручује интровертним особама којима недостаје енергија и самопоуздање; утиче на снагу и подстиче на деловање, док уживаоци говоре о „убрзању, повећању енергије и мотивације” али и појави мучнине код примене већих доза.

У воденом екстракту ловора нађени су флавоноиди, алкалоиди и танини, међутим, до сада нису са сигурношћу утврђена једињења која би могла бити одговорна за могуће психоактивно деловање ловора, поготово у облику мирисног дима. Поставља се зато питање да ли је баш ловор (*L. nobilis*) античка дафне о чијим моћима да утиче на свест постоје записи, или је то нека друга врста која је заиста имала психотропна својства. Вероватно је ипак за пророчанске визије била одговорна буника, а ловор је својим мирисом и пуцкетањем (које је у ствари низ микроексплозија уљаних ћелија листа) доприносио мистичној атмосфери обреда... ■

Џон Колијер, „Свештеница у Делфима са гранчицом ловора у руци”, 1891. година

(Одломак из књиге „Дар неба или цвеће зла” Д. Стојановића, И. Јанчића и Р. Јанчића, ауторско издање, Београд, 2017. Књига може да се наручи на адреси psihobiljke@gmail.com)

Енигматика

Уређује Славко Бован

Парне укрштенице

Азбучни попис појмова односи се на обе укрштенице. Комбиновањем одредите у коју се мрежу уписују задате речи. У првим водоравним редовима добићете називе две врсте тропског воћа.

АГАКАН, АД, АМБИЈЕНТ, АНТИТЕЗА, АРА, АРАК, АРЕКА, АСИРАЦ, АСТРОЛОГ, АЂИН, АЦА, БА, БС, ДАК, ЕВЕРЕТ, ЕТО, ИТАЛИ, ЈАР, ЈАРЕБИЦА, КОНАЦИ, МАДОНА, МЛАДИЋ, НАКАЗА, НАСТАВАК, НОЕЛ, ОТАЦ, ПАСТРМКА, ПИ, РАЛ, РОТ, САО, СТ, СТАНА, ТКАЛАЦ, ТО, ТРСКЕ ■

Скандинавка

СКАНДИНАВКА | ЕНГЛЕСКИ ФУДБАЛЕР МАЈКЛ | ВЕОМА НЕСРЕЋАН ДАН | ТИП СЛОВА, КУРЗИВ

ОЧЕВИ

БАШТА

ГЛУМИЦА БЕГОВИЋ (5)

ВЕЛИКА АФРИЧКА РЕКА

СКАНДИНАВКА | 3,14 | МИРИСНА МАТЕРИЈА ИЗ ВАНИЛЕ

СКАНДИНАВКА | ТЕШКА ЗАТВОРСКА КАЗНА | НАРАМЕНИЦА | КОПЉЕ СТАРИХ ГЕРМАНА | НАУКА О КОЛИЧИНИ МАСОВНИХ ПОЈАВА | СТОЛЕЋЕ (4) | ПРАХ ЗА ШТАВЉЕЊЕ

ЕЛЕКТРИЧНИ ОТПОРНИК | НЕКАДАШ. НЕМАЧКА КЛИЗАЧИЦА

ОДРЖАЊЕ У ЖИВОТУ (1)

ГРАНА БИОЛОГИЈЕ (11)

ИЛИНИЈУМ | ВРСТА ТКАНИНЕ | ФИЛМ О ШАРИФА | (9) | ТОНА | ДОСЕТКА

НЕДОВОЉНА ОЦЕНА У ШКОЛИ

СВЕТА ГОРА У ГРЧКОЈ | ЈУЖНО ВОЋЕ | ПЕВАЧИЦА СУМАК | (13)

СКАНДИНАВКА | СПИСИ | КОВРЏЕ, УВОЈЦИ | (2) | КИКИНДА | ГРУДИ

ЛОВАЦ У ШАХУ | ВРСТА БУБЊА | ГЕОДЕТСКИ АПАРАТ | (8)

ЧЕШКИ ПИСАЦ БРЕЗИНА | АЛТ | ДОСАДИТИ ПРИЧОМ (фиг.)

ПАС, КЕР (У ВОЈВОДИНИ) | (12) | ОСУШЕН | СТРАНО ЖЕН. ИМЕ, РАКЕЛ

ДЕО ПРИБОРА ЗА ЈЕЛО | ПРЕДЛОГ ЗА НАМЕРУ | НА ОНОМ МЕСТУ | (3)

СТРАНО ЖЕНСКО ИМЕ, ЕДА | КОЊ | ГЛУМИЦА БЕНИНГ

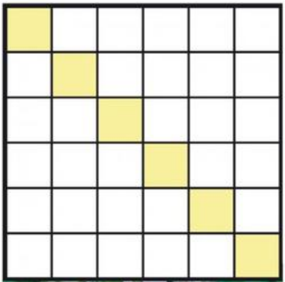
СКАНДИНАВКА | КАО ОВАЈ | ДО, КОД, УЗ | ПТИЦА ЦРНОГ ПЕРЈА

ГОРИОНИК ЛАМПЕ | (10) | (6)

ОПЕРА Ђ. ВЕРДИЈА | (14)

КЛИЗАЧИЦА МИДОРИ | ФРИГИЈСКИ БОГ ПЛОДНОСТИ | (7)

Слагаљка

Називе шест биљака из пописа распоредите у мрежу водоравно како бисте у дијагоналним пољима добили назив још једне (јестиве) биљке.

БАНАНА, ЗУМБУЛ, КАКТУС, КРУШКА, МАЛИНА, ПАПРАТ ■

Решења на страни 65

Анаграми

„КРОЈ" ПЛИЋЕ ОАЗЕ

ВЕЧИТО СУЧЕЉЕНЕ...
фигурице у овој игри ■

Урнебесна судбина филма „Соба“

ТОЛИКО ЛОШ ДА ЈЕ ДОБАР

Сви су закључили да је то најгоре остварење у кинематографији а онда су се ствари наглавце окренуле

Новинар „Вашингтон поста“ Цин Парк у једном тексту поделио је са читаоцима своју највећу дугогодишњу опчињеност. Признао им је да је филм „Соба“ (2003) америчког глумца, редитеља и продуцента Томија Вајзоа одгледао више од сто пута. Одлазио је у биоскоп у току дана, много пута на поноћне пројекције, у Лос Анђелесу, у Вашингтону, на Хавајима. Једном приликом натерао је двадесетак пријатеља да му се придруже. Сви су му се силно захваљивали на незаборавном искуству. Парк је куповао сва ди-ви-ди издања која би успео да изнађе. Слао их је најближима као божићне поклоне. Научио је готово све сцене напамет, као и дијалоге глумаца. Неко би рекао, човек је љубитељ доброг филма. Једино што је у овом случају реч о једном од најгорих остварења свих времена. А Цин Парк је само један од многих који су се током година заљубили на прво гледање.

Помама за „Собом“ коју је један угледни критичар назвао „'Грађанином Кејном' лошег филма“ кренула је изненада захваљујући неколицини гледалаца који су по изласку из сале тврдили да се никада у животу нису тако слатко исмејали. Филм је 2003. године приказан само у мањим биоскопима у Калифорнији. После неколико недеља готово сви су га се одрекли. Међутим, вести о новом незаборавном филму наставиле су да се преносе од уста до уста. Одједном је број продатих карата необјашњиво порастао. Људи су сцене препричавали пријатељима, водили их на пројекције током којих су углас узвикивали најупечатљивије делове, долазили обучени као главни ликови, обавезно наоружани пластичним кашичицама којима су гађали платно.

Временом се створио својеврстан култ обожавалаца који су филм гледали на десетине пута и тражили још. Новинари и критичари нису могли да остану неми на глас народа, па су после неког времена почели да се појављују текстови у којима је филм описан као „толико лош да је добар“. Присталица је било и међу познатим глумцима као што су: Алек Болдвин, Пол Рад, Џона Хил.

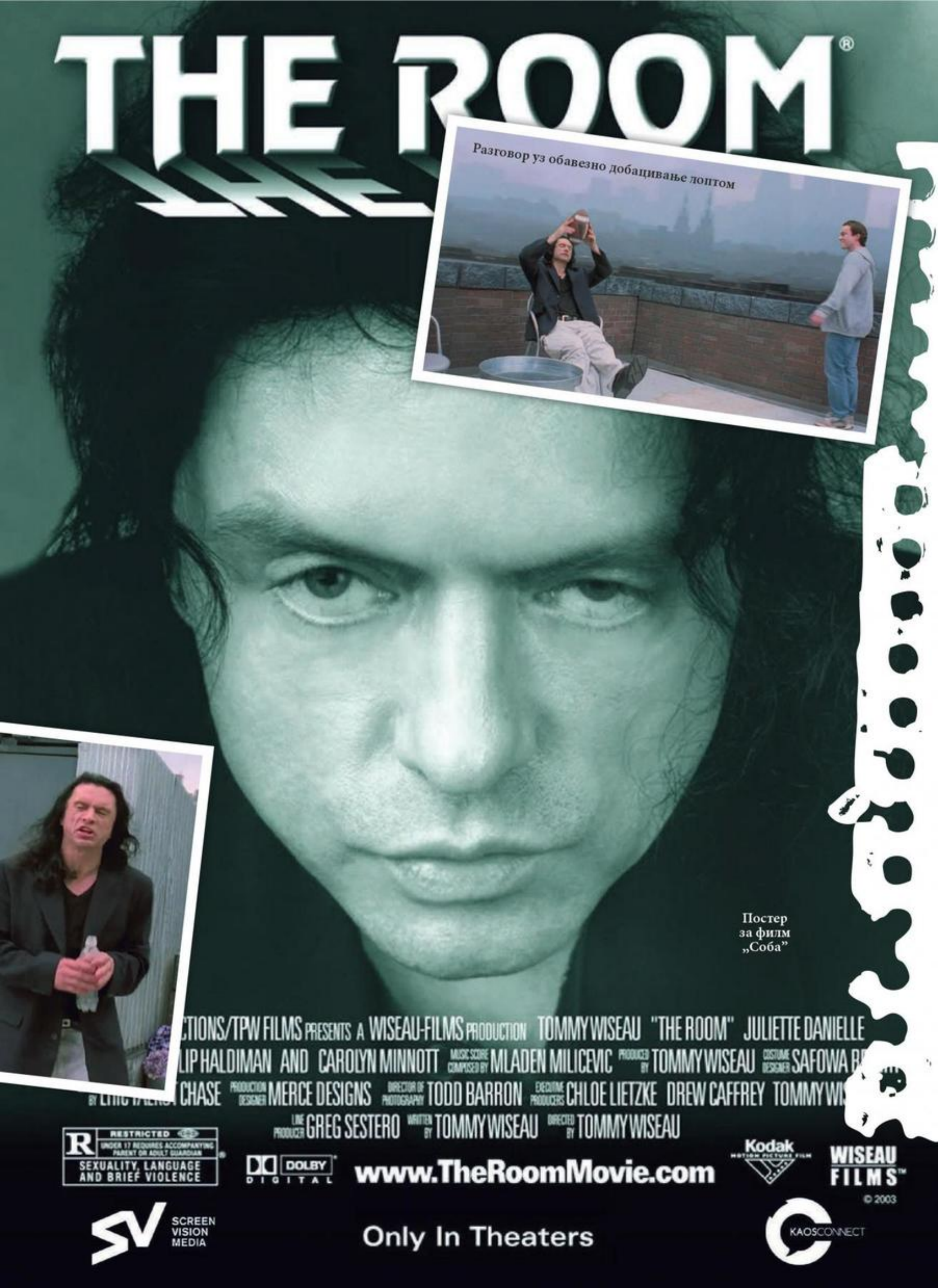
Улога кожних јакни

Није то ни први ни последњи лош филм који је свет видео, па се постављало питање због чега је баш овај добио титулу најбољег међу најгорима? Прича о љубавном троуглу који се завршава трагично, самоубиством главног јунака, свакако не звучи као оригинална замисао. Па опет, најчешћи коментар гледалаца био је да никада у животу нешто слично нису гледали. Све је толико ужасно и смешно од првог до последњег кадра, да човек једноставно не може да склони поглед.

Првобитна замисао редитеља свакако није била да насмеје гледаоце до суза, већ да сними озбиљну драму. Без икаквог ранијег искуства у овом послу, Томи Вајзо је деценију раније почео да пише причу. Најпре ју је замислио као позоришни комад. Себи је доделио улогу главног јунака Џонија чија се вереница заљубљује у његовог најбољег пријатеља. Кад открије превару, Џони је толико скрхан бо-

Глумци Џејмс Франко и Томи Вајзо у улози Џонија

Разговор уз обавезно добацивање лоптом

Постер за филм „Соба"

лом да после рођенданске журке одлучује да себи одузме живот. Колико је само сценарио био лоше написан говори податак да су људи из студија „Парамаунт" већ сутрадан јавили Вајзоу да је одбијен. Иначе ауторе обавештавају о одлуци тек после најмање две недеље.

Писац није дозволио да га прва препрека обесхрабри. Ипак је то његов првенац који је намеравао и да режира. Онда му је пало на памет да сам финансира филм, што би значило да ће бити потписан као сценариста, редитељ и продуцент, попут великог Орсона Велса када је снимао „Грађанина Кејна". Неки процењују да је уложио готово шест милиона долара сопственог новца, па су касније многи покушали да сазнају откуд му толико богатство. Вајзо је открио да је добро зарађивао од продаје кожних јакни које је увозио из Јужне Кореје. Глумац Грег Систеро, који у филму глуми Џонијевог најбољег пријатеља Марка, тврдио је да је новац сакупио од других послова, нарочито продаје некретнина.

Први дан снимања најлошијег филма кренуо је баш како не треба. Редитељ је каснио неколико сати, да би онда почео да урла због најситније грешке глумаца и осталих радника, уз опаску да се понашају неозбиљно и непрофесионално. Џулијет Данијел (у филму неверна вереница Лиса) расплакала се зато што јој је рекао да јој се на лицу виде бубуљице. Иако су упослени глумци који су пре тога имали скромно искуство, чак и њима је било јасно да су се упустили у потпуно сулуд посао.

Вајзо је касније рекао новинарима да их је пажљиво изабрао међу више стотина који су се пријавили на аудицију, што је била потпуна лаж. Он, као главни јунак, био је најгори од свих. Усиљено је изговарао реченице, смејао се извештачено, имао неприродне и помало језиве гестове. Свака реч и покрет показивали су колико нема дара, али управо то је један од разлога зашто је стекао гомилу обожавалаца и зашто баш њега и данас највише опонашају. Као узор, према сопственом признању, послужио му је Џејмс Дин.

Сцена из „Катастрофалног уметника" – Дејв и Џејмс Франко (десно)

ФИЛМОМ НА ФИЛМ

Најбољи лош филм оставио је велики траг на оне који су учествовали у његовом стварању. Глумац Грег Систеро је, заједно са новинаром и писцем Томом Биселом 2013. године издао књигу „Катастрофални уметник" (The Disaster Artist) где је описао познанство са Томијем Вајзоом и искуства са снимања. Писци су побрали неколико награда и похвале критике.

Како је расла омиљеност филма и књиге, за целу причу заинтересовао се и Холивуд. У копродукцији и режији глумца Џејмса Франка, а по мотивима књиге, прошле године снимљен је филм „Катастрофални уметник". Франко тумачи улогу Томија Вајзоа, а његов брат Дејв улогу Грега Систера. За промоцију филма коришћен је исти билборд који је пет година рекламирао „Собу". Томи Вајзо био је стручни саветник током снимања ■

Улога пластичних кашичица

Остали нису били много бољи. Неке делове сценарија једноставно нису могли да изговоре колико су били неповезани, нарочито у предугачким монолозима избаченим из коначне верзије. Више сцена је неоштро, само зато што се сниматељи нису сетили да подесе камере. После неколико дана постало је нормално да се снимање прекине јер неко из позадине није могао да се суздржи од смеха док је гледао и слушао лошу глуму. Директор фотографије био је привилегован јер је имао свој шатор у који је могао да побегне и исмеје се на миру.

Већини није било јасно шта треба да раде и шта следеће треба да се деси. Одједном би се појавио неки нови лик који нема никакве везе са заплетом и после једне сцене нестајао би без икаквог објашњења. Већина дијалога између мушкараца обавезно је укључивала добацивање лоптом за амерички фудбал. Сви су се питали какве то има везе са прељубницима и пријатељима? Онда је Вајзо једноставно објаснио: „Фудбал је много забаван" и ту би се свака расправа завршила.

Имали су среће што сценарио није био још бесмисленији. Наиме, редитељ је (осим фудбала) много волео вампире, па се носио мишљу да један од ликова одједном постане крвопија и нестане са крова зграде у летећем аутомобилу. Одустао је када су му објаснили да не постоји прави летећи аутомобил, а да би за филмске трикове морао много да плати.

И поред тога што је обезбеђена поприлична количина новца, штедело се на сваком кораку. Намештај и гардероба купљени су у продавницама са половном робом. Исти људи радили су више послова, чак и оне за које нису имали претходно искуство. Шминкерима је главни задатак био да покрију све видљиве младеже. Једном глумцу нису купљене нове чизме од 80 долара иако су се старе распале. Редитељ је често био незадовољан сценографима. Много пута их је враћао у куповину, а када су му донели урамљене слике са пластичним кашичицама које нико није наручио, одустао је и рекао им да их окаче као украсе за дневну собу. Оне су ушле у легенду. И данас гледаоци одлазе на пројекције наоружани пластичним кашичицама и гађају платно кад год се слике нађу у кадру (укупно 34 пута). Пре уласка редари проверавају да нису понели и неке металне јер оне могу да направе штету.

Улога полуотвореног ока

Глумци су једва дочекали крај снимања. Једино што их је држало на окупу биле су паре и нада да нико нормалан неће платити карту да види такво „смеће". Никоме није пало на памет да ће у наредним годинама постати део једног шашавог култа. За разлику од њих, Вајзо је веровао у своје уметничко постигнуће. Када је дошло време за рекламирање филма, платио је билборд у Лос Анђелесу за наредних пет година. За све то време стајао је постер са крупним планом творца „Собе", са једним полуотвореним оком. Иако су му предложили веселији плакат на ком се виде и други глумци, овај се Вајзоу много свидео и назвао га је „Зли човек". Грађанима је углавном деловао застрашујуће, па су у прво време били убеђени да је у питању реклама за хорор.

Томи Вајзо је до данас успео да задржи углед помало мистериозног човека. Обожаваоце је стекао захваљујући „Соби", али се о његовом приватном животу и сада мало зна. Још за време снимања питали су га откуд му необичан акценат који је звучао помало европски. Некима је рекао да је из Њу Орлеанса, другима да је из источне Европе. Зависи како је био расположен. Новинаре је занимало зашто је изабрао баш тај наслов за филм. Једино што је понудио као објашњење јесте да соба звучи као „сигурно место за гледаоце", шта год то значило.

Прихватио је да његово остварење данас гледају као урнебесну комедију. Важно је да се људи занимају. Он сам истиче да је сценарио написао са страшћу писаца као што је био Тенеси Вилијамс и никада о филму није рекао ниједну ружну реч. Када су биоскопи неколико дана после премијере престали да га приказују, из свог џепа је платио једном власнику да настави са пројекцијама. Веровао је да ће моћи да га пријави као кандидата за „Оскара". Давнашњу жељу да „Соба" буде изведена на сцени остварио је 2011. године ■

Сања Лазић

Име своје љубим

БУБЕ СА „ТИТАНИКА”

Многе новооткривене животињске врсте добиле су име по познатим личностима

У водама крај Калимантана, индонежанског дела острва Борнео, недавно су откривени нови становници. Мале црне бубе нађене у овом делу света, као нова врста инсеката, имале су част да их назову по познатом америчком глумцу Леонарду ди Каприју. Њихово латинско име гласи *Grouvellinus leonardodicaprioi*.

Чланови експедиције који су нашли нове представнике живог света одлучили су се на овакав корак пре свега зато што холивудски глумац и сам много води рачуна о очувању наше планете, и то је важан део посла у његовој хуманитарној организацији која је ове године прославила две деценије постојања. Други разлог зашто су им наденули светски познато име јесте жеља да људима дају до знања да су и најсићушнија бића на земљи изузетно важна. Ди Каприо је био одушевљен када је сазнао да међу инсектима има имењаке, па је слику бубе неко време држао и на својој званичној Фејсбук страници.

Ово није ни први, а вероватно ни последњи пут да нека откривена животињска врста добије име по познатим личностима. Глумица Кејт Винслет, са којом је Ди Каприо играо у „Титанику”, такође може да се похвали врстом буба са Костарике које су назване по њој, Agra katewinslatae. Водени крпељ откривен у близини Порторика зове се по Џенифер Лопез, певачици рођеној управо у овој земљи. Научници су им чак пуштали њене хитове како би их „орасположили”. Глумац Џон Клиз има свог лемура, Мик Џегер има чак неколико имењака међу животињама, певачица Бијонсе међу пчелама. Има и понеког представника краљевске породице, па тако једна врста жабе са Еквадора носи име енглеског принца Чарлса ■

С. Л.

Илустровао **Зоран Н. Ђорђевић**

Забавников ЗОО

МИШ КОЈИ ЈЕ ОДБИО ДА ПОРАСТЕ

Толико је мајушан да у високој трави или међу стабљикама пшенице једва може да се примети. Однедавно се јако радује тениском турниру на Вимблдону...

Британски природњак Гилберт Вајт 1767. године с одушевљењем пише о патуљастом мишу и гнезду које овај глодар прави. То је био један од првих научних записа о овом малом сисару, у стручним круговима познатом као *Micromys minutus*. Вајт наглашава да је његово скровиште направљено у тако савршеном облику да лако може да се котрља као да је права лопта. Патуљасти миш насељава већи део Европе, Кореје, јужне Кине и Јапана. Иако обитава углавном у високој трави или у дивљем растињу и живици, ипак највише воли да дом свије на пољима под пшеницом или неким другим житарицама.

Дугачак између пет и седам центиметара и тежак највише десет грама, један је од најмањих глодара на свету. Могуће га је видети само ако се попне уз стабљику репом закачен за влат пшенице док помно осматра околину. Овај сисар нешто мало већи од кликера од давнина зависи од људи. Од када су наши далеки преци почели да узгајају житарице, мишић се храни зрнима пшенице, овса, сунцокрета. Али, откако се последњих деценија узгајају и врсте чија се жетва завршава већ средином августа, нашао се у небраном грожђу, да не кажемо – сам и незаштићен

на ледини. Мада се природа постарала да женке на свет доносе младе све до касне јесени, невоља је с оним мишевима који свију гнезда на стабљикама које се посеку пре него што младунци угледају светло дана.

Имајући то на уму, Енглези су се досетили како да спасу ове љупке сисаре.

Друштва за заштиту животиња смислила су како да споје лепо и корисно. После тениског турнира у Вимблдону употребљене лопте користе се као гнезда за патуљасте мишеве. Пошто се издуби отвор, лопте се закаче за стабљике у житним пољима на висини између седамдесет центиметара и једног и по метра. У почетку неповерљиви према дому који нису сами направили, мишићи су полако почели да се усељавају у истрошене тениске лопте. Не само да су нашли нови већ и знатно безбеднији дом од гнезда које иначе сами праве од гранчица и травки. Скривени у лоптама, мишеви су сигурни да ту неће моћи да их нападну природни непријатељи – ласице или птице ■

С. В.

ЛИЧНА КАРТА

ПОРОДИЦА – *Cricetidae* – обухвата пацове, мишеве, хрчке, леминге и волухарице

СТРУЧАН НАЗИВ – *Micromys minutus*

ОПИС – Дужина од 5 до 7 цм, тежина између 5 и 10 грама. Крзно жућкасто-риђе, нешто светлије на стомаку. Реп има улогу „пете" ноге – помаже при пењању и качењу за стабљику.

ИСХРАНА – Осим житарица, патуљасти миш храни се и мањим инсектима и воћем.

МЛАДИ – Женка може да се пари неколико пута годишње. Скотна је отприлике три недеље и потом на свет доноси једног до седам младунаца. Доба парења траје од маја до октобра. Младунци сисају нешто више од две недеље и затим напуштају гнездо.

ЖИВОТНИ ВЕК – До 18 месеци.

КАКО ПЛИВАЈУ РИБЕ

И оне су морале да се побрину за крму, пропелер, кобилицу, кочницу, хидростатички апарат, стабилизаторе...

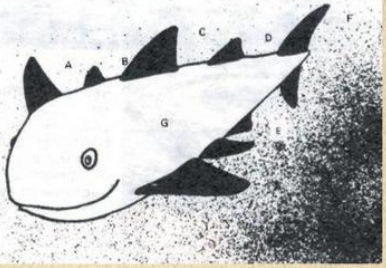
Замислите да сте у реку ставили комад канапа чији је један крај фиксиран, а на другом је учвршћен неки предмет тако да може слободно да плива. Какав ће облик добити тај предмет после извесног времена? Добиће **облик издужене капи воде**, са заобљеним предњим крајем и задњим крајем који се завршава у облику шиљка — то је најхидродинамичнији облик. Такав облик има већина врста риба, бар оних најбржих.

Хидродинамичан облик тела имају, на пример, **сипа** из групе главоножаца, **ајкула** из групе риба, изумрли водени облик подражава најбрже морске животиње – морске псе, туне, сабљарке, делфине.

Наравно, спорије рибе имају и другачији изглед: могу да буду у облику лопте, или пљоснате као лист, или у облику прута... Своју спорост ове рибе надокнађују другим предностима, способношћу камуфлаже, на пример.

Зашто брзе рибе имају баш облик капљице воде? Једноставно зато што тело у овом облику трпи најмањи отпор средине при кретању. (Отпор воде је 800 пута већи од отпора ваздуха).

Осим тога, зашиљен задњи крај спречава стварање вртлога који, такође, успорава кретање. Људи су одавно ово схватили, па су градили витке лађице, затим торпеда у облику издужене капи воде и, најзад, подморнице чији

A — Пераја којима се регулише дубина
B — Пераје за истискивање
C, D, E — пераја којима животиња одржава нормалан положај
F — Репно пераје којим се риба потискује и које служи и ка[illegible]мило
G — Идеалан облик тела за кретање у води

гмизавац **ихтиосаурус** и **делфин** из класе сисара. Ове животиње најразличитијег порекла имају сличан облик тела јер су се прилагодиле кретању у воденој средини. Биолози то називају **конвергенцијом форме.**

Различити комплети

Рибе су се, дакле, прилагодиле кретању у води најпре обликом тела, а затим перајима. Главни орган кретања је **репно пераје**: кретањем репног пераја риба се потискује напред. Оно у исти мах служи и као кормило.

Анално пераје (испод трбуха) и леђно пераје не учествују непосредно у пливању, али га олакшавају: помажу риби да се одржи у нормалном положају, да се не преврће.

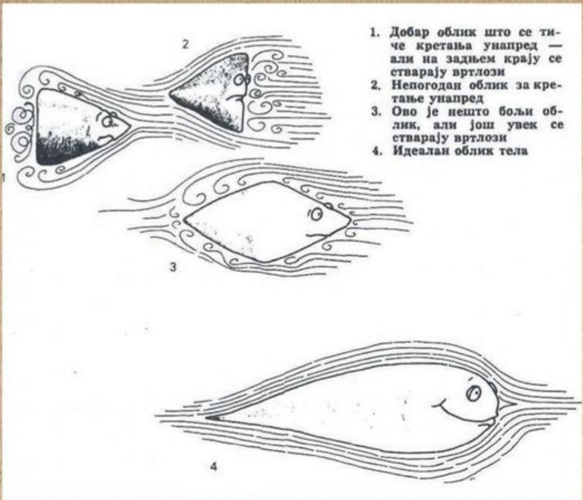
Грудна пераја, смештена из шкрга, служе као нека врста стабилизатора, слично кобилици на броду. Помоћу грудних и **трбушних** пераја рибе су у стању да се пењу ка површини или да се спуштају у дубље слојеве воде. Она служе и као весла, при чему помажу риби да се нагло окрене на леву или десну страну. Делују и као кочнице, па риба може нагло да се заустави. Неке врсте брзих риба (истиофориди, на пример) имају веома танка трбушна пераја која се увлаче у жлебове на доњој страни тела – да не сметају риби док плива пуном брзином.

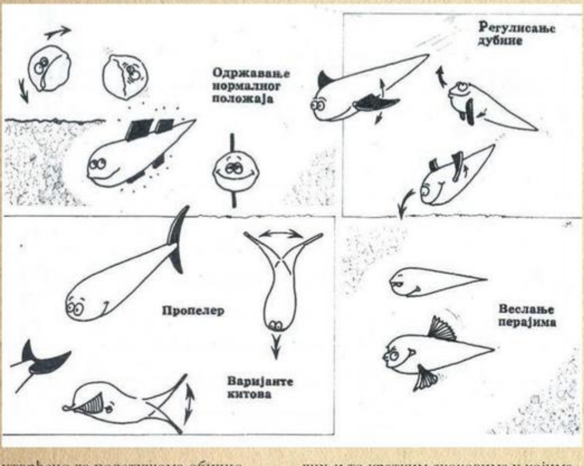
Риба са „школских", упрошћених портрета има, дакле, по једно репно, леђно и анално пераје, и по пар грудних и трбушних. У природи, међутим, овај „комплет" пераја може да буде у најразличитијим варијантама – по броју, величини, облику и функцији.

Бакалар, рецимо, има три леђна и два подрепна пераја. Неке дубинске **јегуље гутачице** немају грудна пераја. Једна риба из породице мормонида нема ни трбушна, ни подрепна, ни репна пераја, али, за накнаду, има дугачко леђно пераје које почиње одмах код главе и протеже се готово целом дужином тела. Многе из реда изоспондилних риба имају једно мало, меснато масно пераје негде на средини између леђног и репног.

Помоћу брзих камера

Неким екстравагантним рибама пераја служе за летење; људи који су пловили тропским и умереним морима приметили су рибе полетуше које прелећу по неколико метара брзином од педесетак километара на час. Вековима се расправљало да ли ове рибе заиста лете. Тек је недавно, помоћу брзих камера,

утврђено да полетушама обично крила не трепере у току лета, већ остају релативно непокретна. Оне једре слично летећим веверицама Северне Америке и појединим летећим гуштерима и змијама. Једине рибе које лете у правом смислу јесу **јужноамерички летећи харацини**: они се крећу кроз ваздух покретањем грудних пераја.

Код живописних **морских ластавица** доњи зраци великих лепезастих грудних пераја раздвојени су у облику прстију па се ова риба служи њима да – шета по дну. И **главати скулпин** воли да хода по дну, и то кратким скоковима у којима се помаже прстоликим врховима грудних пераја.

Код неких риба бочне ивице трбушних пераја срастају градећи усисни левак којим животиња може да се причврсти за стену (**главочи**, на пример).

Скретање главом

Најбрже рибе — туне, сабљаци, марлини, неке ајкуле — приљубљују пераја уз тело и брзо веслају репом; притом покрећу и цео задњи део тела састављен од врло снажних мишића, који чине три петине укупне тежине ових риба. Захваљујући оваквим покретима и изузетно хидродинамичном облику тела, ове рибе постижу брзину која је просто невероватна када се упореди с утрошеном енергијом: 50 до 80 километара на час!

Осим тога, кожа извесних морских сисара тако је грађена да спречава стварање вртлога. Слуз којом је обложена већина риба служи истој сврси.

Спорије рибе пливају на другачији начин. **Шаран** лагано весла својим изузетно покретљивим грудним перајима. **Јегуље** се увијају целим телом. **Морски коњић** се креће уз помоћ малих лепезастих пераја, а кад хоће да скрене, понекад се послужи и главом: променом положаја главе мења се тежиште, као и однос између леђног и грудних пераја. **Тропске скокунице** се не повлаче са осеком, као већина других риба, већ остају на блатним спрудовима, а ако се појави нека опасност, једноставно се разбежe у скоковима. **Раже** имају проширена грудна пераја причвршћена за бочне стране главе, и њима машу као крилима.

Кеса за роњење

Већина риба у трбушној дупљи има **рибљи мехур**, једну „кесу" која се преко крви снабдева гасом. Тај орган је **хидростатички апарат** рибе: помоћу посебних мишића мехур се шири и скупља, чиме помаже животињи да се дубље спушта ка дну или диже према површини. Чим су проучили принцип рада рибљег мехура, људи су га, наравно, искористили за прављење машина – и смислили су баласт који одређује дубину роњења подморнице.

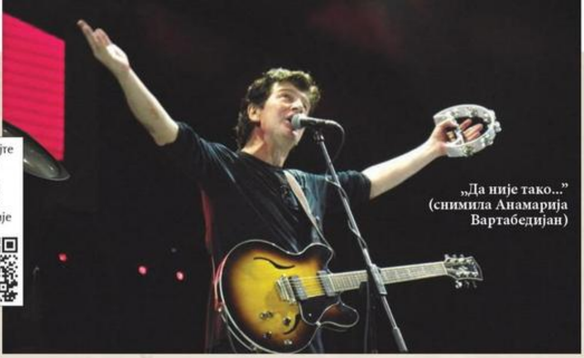
Неке рибе немају рибљи мехур. То је случај, рецимо, са већином иниомних риба. Али зато код неких риба мехур има и додатне функције: **амије**, на пример, имају добро развијен мехур с ћелијском унутрашњом површином, тако да овај орган може да врши и улогу плућа — и омогућава амији да живи у води сиромашној кисеоником, или чак да преживи ван воде и до 24 часа.

Еволуција животињских врста ишла је, у начелу, из воде ка копну. Неке животиње су, ипак, више волеле да остану у води; а неке су се пак копнене животиње накнадно враћале у водену средину: китови, перајари (фоке и моржеви) и делфини потомци су копнених животиња Израз „срећан као риба у води", очигледно, није само фраза. Доказ су и све упорнији покушаји човека да колонизује водено царство. Живот је потекао из воде, и вода се, изгледа, не напушта тако лако ■

Љ. Ј.
(18. јул 1980)

Послушајте музички прилог уз помоћ QR Code апликације

„Да није тако...” (снимила Анамарија Вартабедијан)

ИНСТРУКТОРИ

Након дуге дискографске паузе „Бајага и инструктори” и „Електрични оргазам” новим албумима, „У сали лом” и „Где смо сад?”, настављају своје давно започето путешествије...

Власници многобројних хитова „Бајага и инструктори” и „Електрични оргазам”, који су преживели све транзиције брдовитог Балкана са каријерама које се ближе четвртој деценији, новим албумима поручују – нема повлачења.

ДОБАР ТОН

Можда је одлазак из „Рибље чорбе”, једног од највећих бендова у том тренутку, а беше 1984. година, деловао као самоубиство, међутим, већ остварен као композитор, Момчило Бајагић Бајага очито је знао шта и како ради. Лак као лептир, са лепршавим и жанровски неукалупљеним песмама (што му је остала одлика и данас) објавио је албум „Позитивна географија” и започео трасирање, испоставило се, успешне самосталне каријере.

Са два наредна албума, „Са друге стране јастука” и „Јахачи магле”, постао је неспорни миљеник своколике публике. „Продавница тајни”, четврти албум, била је и круна и закључак првог поглавља самосталне каријере. Свемир је чуо немир што су га „Бајага и инструктори” испоручивали и те 1989. године.

Непосредност је уступила место озбиљности, коју је с времена на време разбијао Жика Миленковић (гитара, вокал). Са свега два албума („Музика на струју” и „Од бижутерије до ћилибара”) Бајага је са инструкторима прегурао бурне деведесете. У нови век ушао је албумом „Змај од Ноћаја”, не толико добрим колико ишчекиваним. Ипак, његова способност стварања „необичних поетских слика” одувек је имала пресудну улогу у прихватању песама које он потписује. Неке песме су остале и са наредних („Шоу почиње у поноћ” и „Даљина, дим и прашина”) у неправилним размацима објављиваних албума.

Данас, шест година после путовања по удаљеним континентима и Балкану, после много дима и прашине, након трагичног губитка гитаристе Љубише Опачића, на-

„Електрични оргазам", 2018. година (снимила Горанка Матић)

кон победничке прославе (уз кишу, наравно) три деценије рада подно брда за размишљање, „Бајага и инструктори" су се огласили новим албумом. „У сали лом", тек десети албум у тридесетчетворогодишњој каријери бенда доноси свега девет нових песама уз добро познату бонус нумеру „Кад месец проспе реком сребра сјај", коју Бајага потписује заједно са бендом „Point Blank" и Жиком („YU Група") Јелићем.

ОРГАЗМА

Шта се догодило за тих шест година застоја? „Бајага и инструктори" (Бајага, Жика, Чедомир Мацура (бубањ), Мирослав Цветковић (бас), Александар Локнер (Клавијатуре) и Марко Њежић (гитара) са гостима су створили „Бајагин" албум, баш онакав какав Бајага и треба да буде у годинама које носи. Уз „Северац" дует са Миленковићем који нагиње ка Жикиним „Бабама", и „Ноћима сањам", чији текст потписује Душко Ковачевић, Бајага се после па, доста времена, ухватио укоштац са писањем песама које ће остати и за „лом у сали" и за „лом у кафани", а ту његов природом дан бас долази до пуног изражаја. И слике су опет добиле прилику да се нижу...

ЕКЛЕКТИКА ОРГАЗМА

Од сопствене предгрупе до бенда који кроз дванаест студијских албума траје већ 38 година, „Електрични оргазам" је „спржио" „Хипнотисано пиле" на свом првом концерту. Појављивањем на антологијској компилацији „Пакет аранжман" заједно са бендовима „Шарло Акробата" и „Идоли", „Електрични оргазам" музиком која је на овим просторима ишла чак испред времена, обезбедио је себи простор за наредне нападе електричним инструментима.

Бенд предвођен Срђаном Гојковићем Гилетом (вокал, гитара) обилато их је искористио. Понављање није смело да буде. „Електрични оргазам" вешто је врлудао музичким путевима и, упркос бројним променама у саставу, сваким албумом остављао је видљив и препознатљив траг. „Дисторзија", албум са песмама у наизглед једноставном паб рок глем маниру, довео је бенд до тачке стваралачког, испоставило се, и комерцијалног кључања.

Првих шест година каријере бенда тадашњи „Југотон" зналачки је упаковао на компилацији којој нема мане, а зове се „Најбоље песме 1980–1988". Заоставштина је обогаћена песмама са наредних албума „Летим, сањам, дишем", „Балкан хорор рок" и „Зашто да не", објављеним у доба свакојаких превирања 1994. године. Смрт Горана Чавајде Чавкета, покретача ритма бенда, довела је до нових промена у саставу и стваралачког немира.

Чињеница је да „Електрични оргазам" и са новом-старом поставом – Гиле, Љубомир Ђукић (вокал, клавијатуре), Зоран Радомировић Шваба (бас), Бранислав Петровић Банана (гитаре) и Благоје Недељковић Паче (бубањ) – делује, али не онако убојито као што је то чинио у првих десетак година свог постојања. А и паузе између албума постале су све дуже и дуже. Поводом претходног албума „То што видиш то и јесте", Гиле је говорио:

„Нисмо желели да снимамо тек да бисмо имали албум. Хтели смо да направимо нешто што би се разликовало од оног из претходног раздобља и да би се људи изненадили када чују песме. Да кажу: 'Хеј, па ово не личи на вас!'"

И био је у праву, многобројној публици одсвирана музика није личила на њима знан „Електрични оргазам". Отад па до дана данашњег прошло је безмало осам година. У тих осам година „Електрични оргазам" је победнички прославио 35. годишњицу постојања, док је Гиле уз бенд „Magic Bush", подсетио публику на неке „ретко свиране песме", што своје, што матичног бенда, а оне су биле и остале лепршаве.

Данас, са дванаестим албумом реторички насловљеним „Где смо сад?", „Електрични оргазам" бори се са наслеђем и са будућношћу. Девет нових песама, од којих су неке пре објављивања албума путем видео-синглова биле већ познате публици, приказују бенд у еклектичној, смиреној, инструменталистички савршеној фази и бенд коме питање са албума виси над главом.

Да, времена се мењају, неповратно и неумитно, и „Електрични оргазам" се прилагођава својим годинама, у којима сасвим сигурно не може да избаци из себе нову „Дебелу девојку" или „Ви", али може да понуди дирљиву посвету Чавкету у „Колико дуго већ нема те" као и интимну „Била си као сан". Није то много, но зна се да ће материјал са овог албума бити концертно дозиран и да ће окосницу њихових наступа чинити песме које су многе генерације прихватиле као евергрин, и ту лежи снага „Оргазма", а где су сад, време ће показати... ■

Уређује и илуструје
Давид Вартабедијан

КОНЦЕРТНИ ВОДИЧ

23. јун (Београд)
„In From the Cold", „Нула" и „Газорпазорп" наступају у „Електропиониру"

23. јун (Крагујевац)
Трећег дана „Арсенал" фестивала у „Кнежевом арсеналу" наступиће „Straight Mickey and the Boyz", „Morcheeba", „Стерео банана", „Лету штуке", „Пропаганда 117", „Плави оркестар", „Enter Shikari", „E-Play", „Disciplin A Kitschme" и многи други...

25. јун (Београд)
У току светске турнеје на којој промовишу успешни албум „V", у Србију први пут долази рок хип-хоп комбо „Holywood Undead". Концерт се одржава на теренима „11. април".

28. јун (Зајечар)
„Гитаријаду" у Зајечару отварају прошлогодишњи победници, група „Ки". Уз бендове који ће се такмичити прве полуфиналне вечери за титулу победника наступиће и „Психомодо поп", једни од зачетника новог таласа британског хеви метала, легендарни „Saxon" и „Johnny Ранковић & The Churlians".

29. јун (Зајечар)
Друге вечери 52. „Гитаријаде" уз такмичарски део наступиће и „Хаци продане душе", „Галија", „Неверне бебе" и Никола Чутрило са својим бендом ■

„Holywood Undead", 25. јун

Потрага за благом

Истраживање бродске олупине

ПЛАТИНА СА ЗЛОСРЕЋНОГ БРОДА

Још није извесно где је нити чија је драгоценост вредна три милијарде долара

Америчка, потом и сва светска штампа, бруjала је 2012. године о „открићу века", олупини енглеског теретног брода „Порт Николсон", дугачког 146,6 метара и тешког 8.400 тона, у власништву „Порт лајна", са три милијарде долара вредним теретом у полугама платине, сребра и злата, негде у бродском простору за терет. Ево неколико наслова од пре шест година из „Бостон глоба": „Три милијарде долара у платини", „Ловци на благо надају се да ће митове претворити у стварност", „Откривена ризница вредна 3,5 милијарде долара"... Теретњак је потонуо на путу за њујоршку луку, 50 метара од Кејп Кода, на обали Масачусетса, 16. јуна 1942. године у раним јутарњим сатима, када га је прецизним хицима потопила немачка подморница „У-87".

Према подморничком дневнику, савезнички конвој је праћен. Први торпедо погодио је машинско одељење а други крму пароброда. Два члана посаде изгубила су живот, док је остале спасла канадска корвета „Нанаимо". „Порт Николсон" наставио је да плута све до зоре наредног дана. На њему су остали капетан брода, главни инжењер и три официра са „Нанаима", проучавајући могућност спасавања тако што би тешко оштећен брод тегљачем одвукли до најближе луке. Међутим, нагло погоршање времена и узбурканост мора одвратили су их од намере. Напустили су брод који је у смирај дана потонуо.

Без сандука на песку

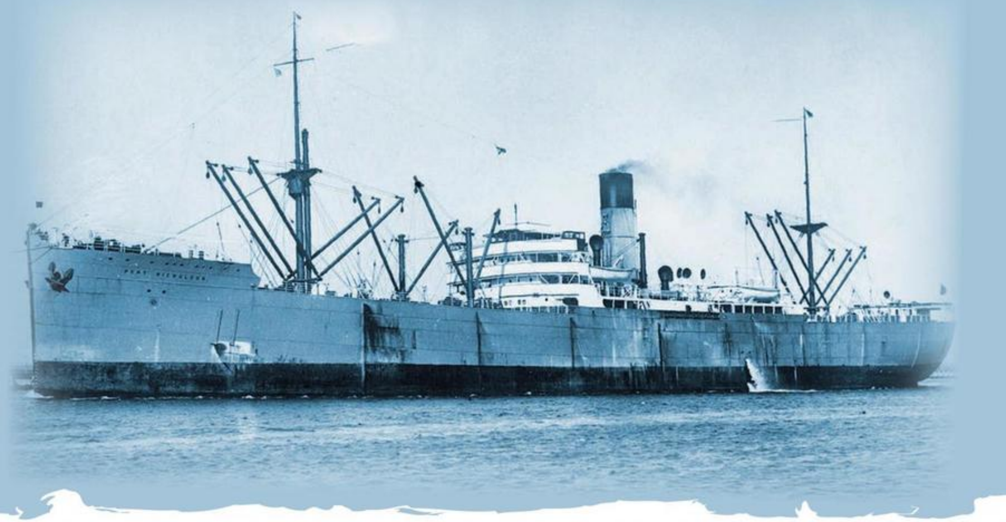
Олупину је открио професионални ловац на благо Грег Брукс, још 2008. године, али је налаз чувао у тајности све док од надлежних органа САД није добио дозволу за истраживање брода на 700 м дубине. Брукс је суоснивач предузећа за истраживање олупина „Саб си серч" са седиштем у Портланду (држава Мејн). На првој конференцији за штампу је рекао:

„Порт Николсон" убедљиво је најбогатија олупина на планети. Превозио је драгоцен терет платине, злата и индустријских дијаманата намењен отплаћивању америчке ратне помоћи Совјетском Савезу. Два совјетска изасланика пратила су брод; доцније је влада СССР надокнадила штету."

Подводно истраживање открило је разбацане кутије око олупине, сувише тешке да се подигну, вероватно с полугама платине:

„Још истражујемо шта је све било на броду. Наша почетна сазнања казују да су то углавном машине и војна опрема. У табели одштампаној у 'Гласнику америчке канцеларије за трезор' приказане су платинске полуге као отплате СССР. Имамо и видео-снимке ових полуга, иако још ниједна није извучена на површину. Постоји велика могућност да тамо има још око 10 тона злата и индустријских дијаманата."

Откриће потонулог блага донело је Бруксу велики успех. Крајем осамдесетих

година прошлог века крај обала Хаитија и Порторика. На три потонула шпанска галеона нашао је 70 кг сребра и двадесетак килограма златне прашине.

„Никада нисам ни помислио да би се од потраге за благом могла направити успешна каријера. Као остали, сањао сам да ходам неком дугачком плажом и у њеном песку налазим сандук блага или нешто слично", приповеда Брукс.

„Срећа нема много везе с модерним ловом на благо. У питању су месеци истраживања да се открије било какав траг. Мојих петнаест сарадника трагају по војним и банкарским архивама, бродским записима, поморским дневницима, архивским примерцима новина, како би нашли одавно заборављене олупине са занимљивим теретом."

Торпедо с подморнице

Пошто су 2006. године истраживачи нашли документ у којем пише да је „Порт Николсон", осим војних потрепштина и делова за аутомобиле, носио платину из СССР у САД, Грегово предузеће добило је 35 нових улагача заинтересованих за удео у „послу столећа".

„Порт Николсон", изграђен у бродоградилишту „Хоторн Лесли и компанија", свечано је поринут 13. маја 1919. године и испоручен власнику „Комонвелт енд доминион лајн". Пловио је између Велике Британије, Аустралије и Новог Зеланда, а током своје бурне историје био је укључен у низ необичних догађаја. Тако је 23. октобра 1924. године, док је био усидрен у луци Лас Палмас (Канарска острва), умало страдао у пожару у спремишту за угаљ. Потом се на броду запалио и терет на путу ка Новом Зеланду те је посада била приморана да сврати у луку Паго Паго где је лучким воденим топовима угашен пожар.

Десет година касније, на везу у луци Мелбурна, на броду су експлодирали хладњаци узрокујући помор стоке која је требало да стигне до Новог Зеланда. Деветог јуна 1938. године брод се сударио са тегљачем у лондонској луци, а у несрећи су страдала четворица морнара. Последње путовање малерозног пароброда одвијало се у конвоју од Халифакса и Бостона ка Њујорку и даље, пут Панамског канала, када је капетан немачке подморнице одлучио да испали торпеда баш на тај брод а не на неки други у конвоју, од њих педесетак.

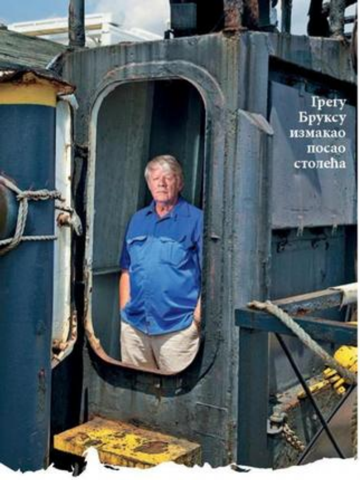
Пошто је од савезног судије добио права за спасавање драгоценог бродског терета, Брукс је 2008. године почео прикупљање новца. Дубинске претраге океана изузетно су скупе, а потрага на 700 метара дубине кошта милионе долара. Тада је „Подводно истраживање" имало брод од 96 метара погодан за испитивања дна дубине до 50 метара, бескористан за овај случај. Окупивши улагаче, Брукс купује нарочито опремљен брод „Морски ловац" вредан пет милиона долара, погодан за рад на великим дубинама.

Пре него што се дао на посао, влада Велике Британије изнела је преко свог заступника на Флориди, Ентонија Шусте, тврдњу о британском власништву над бродом па, према томе, и над теретом. Ентони је гласно изнео недоумицу да ли је брод уопште био брод-ризница, како тврди Брукс. Један од адвоката који заступају британску владу поручио је како „његов клијент остаје заинтересован за овај случај јер је земља платила трошкове осигурања (такозвани ратни ризик) за трговачке бродове потонуле током Другог светског рата". Такође је додао:

„На броду није било никакве платине, злата или дијаманата. Но, ако се открије нешто озбиљно, британска, америчка и руска влада могу да поднесу захтев за утврђивање власништва над теретом."

Тајновити Едвард Мишо

Неколико историчара поморства Другог светског рата јавно је изразило сумњу у постојање блага на олупини „Порт Николсона", наводећи недостатак одговарајуће документације. Исту сумњу имали су гласноговорници влада у Вашингтону и Москви. На Бруксову страну донекле је

Грегу Бруксу измакао посао столећа

стао познати подводни археолог и историчар поморства Роберт Ф. Марк, власник два предузећа специјализована за потраге за потонулим благом:

„На тврдње Ентонија Шусте треба гледати с дозом сумње јер су, пре десетак година, једно америчко и енглеско предузеће већ истраживала место потонућа „Николсона" и сигурно су извукли бар део блага. Питање је колико је уопште остало платине на дну, ако ју је уопште и било. Знате како се каже, свака изгубљена олупина је најбогатија олупина а, свака која се нађе – највећа."

Док се Брукс спремао да почне вађење сандука с платином, група улагача под именом „Откривачка мисија" затражила је 2014. године да се Бруксу ускрати дозвола а они, као способнији, овласте да спасу што се спасти може. На конференцији за штампу Брукс је био изузетно оштар:

„Сав свој новац уложио сам у испитивање олупине брода с платином. Но, увек има завидљиваца као што су господа из 'Откривачке мисије'. Одједном, сви би да добију делић блага вредног три милијарде долара. Мени се до сада јавило више од 400 заинтересованих да уложе у подухват. Сви желе део блага, и ови улицкани са Вол стрита и господа из Холивуда."

Почетак спасавања спречио је низ догађаја као смишљених за акциони роман, а почело је тужбом за превару састављеном у лондонској канцеларији Ентонија Шусте. По савету адвоката, Грег Брукс је скрушено признао да је прво он преварен а после улагачи и остали уплетени у овај случај. У писаној изјави Брукс је навео да су га преварили историјски документи које је прибавио његов истраживач Едвард Мишо, где јасно пише да је вредност платине и злата преко три милијарде долара.

„Био сам запањен и престрашен када ми је Мишо признао да су документи лажни. Набављени су од извесног Џека Мекене из Морнаричке обавештајне службе САД. Питао сам га ко је заправо тај човек а он ми је одговорио, нико, ја сам га измислио."

Мишо је све смислио да би био посебно награђен чеком на 20.000 долара за своје истраживање. Бруксов адвокат доставио је кривотворену документацију Савезном суду САД 2015. године, али се ни до данас не зна се која федерална служба спроводи истрагу.

„Господин Мишо је признао кривотворење бродских докумената и оно је предмет федералне истраге. Истражитељима се може веровати и они ће сигурно утврдити коначну истину", вели Бруксов адвокат.

У ћутању је спас

У међувремену, Брукс је продао свој тек купљен истраживачки брод и отпустио све запослене како би улагачима вратио део од уложених 10 милиона долара. Канцеларија за праћење трговине акцијама почела је истрагу о Бруксовој превари. Савезни агенти претресли су његову кућу и пословне просторије, сакупивши 73 „одвојена доказна предмета, укључујући хард-дискове, пет рачунара, мобилне телефоне и дигиталне медије".

Али шта ће бити са даљим истраживањима олупине „Порт Николсона", питали су се медији. Одговор је брзо стигао. Савезни судија из Портланда укинуо је сва права ловцу на благо Грегу Бруксу, што значи да његово предузеће не може да настави са спасавањем блага с енглеског брода. Британска влада упућена је да тужи Брукса за превару у одвојеном судском поступку.

Од ових догађаја прошло је скоро три године а резултата опсежне истраге још нема. Едвард Мишо, наводни кривотворитељ, човек који је „закувао чорбу", нетрагом је нестао, против Брукса није поднесена ниједна званична оптужба, а докле су савезни истражитељи дошли у истрази, не зна се.

Роберт Ф. Марк открива за „Бостон глоб" позадину случаја:

„Грег Брукс је, да тако кажем, 'ситна риба' да би му се дозволило вађење платине на светло дана и невероватно богаћење. Заборавио је на златно правило сваког озбиљног ловца на благо – у ћутању је спас. Пошто није имао новца за овако скуп и сложен подухват, разгласио је медијима своје откриће да би прикупио потребна средства. Прича о 'веродостојним' документима му је подметнута и он је загризао удицу. На крају, благо ће припасти некоме, а ко ће то бити остаће заувек тајна јер је у питању ипак огроман новац." ■

Миодраг Милановић

„Морски ловац" на сидришту

FIFA WORLD CUP RUSSIA 2018

СА ЧАЛМОМ У ЛЕГЕНДУ

Многи сматрају да је гол Петра Радаковића на шампионату у Чилеу против Западне Немачке најдрагоценији у нашој лопташкој повести

Ветар је с мора доносио нечији неразговетан разговор. Са Трсата су се чула црквена звона. Стену над стадионом лењо је прелетела једна велика птица, направила широк круг и вратила се ка сивом, воденом пространству.

Над Ријеком су се навлачили облаци.

Фудбалери су изашли на тренинг. Био је уторак. Прво новембарско јутро те 1966. године није било толико хладно да би на себе навукли топле тренерке. Мало трчања, па игра на два гола и постаће им топло и у памучним мајицама са дугим рукавима.

Лепи, плавокоси младић у једном делу игралишта игра се лоптом. Пребацује је с ноге на ногу. Погледа у своје другове, па у стене некадашњег каменолома Кантриде. Ту су вечно. И остаће после свих њих.

Још једном је нежно ударио лопту кад му се замагли пред очима. Оштар, изненадни бол проби му груди и Петар Радаковић без речи паде на земљу.

Није стигао да напуни ни тридесет година.

* * *

– Немци никако да нас нападну – помисли Љубомир Ловрић.

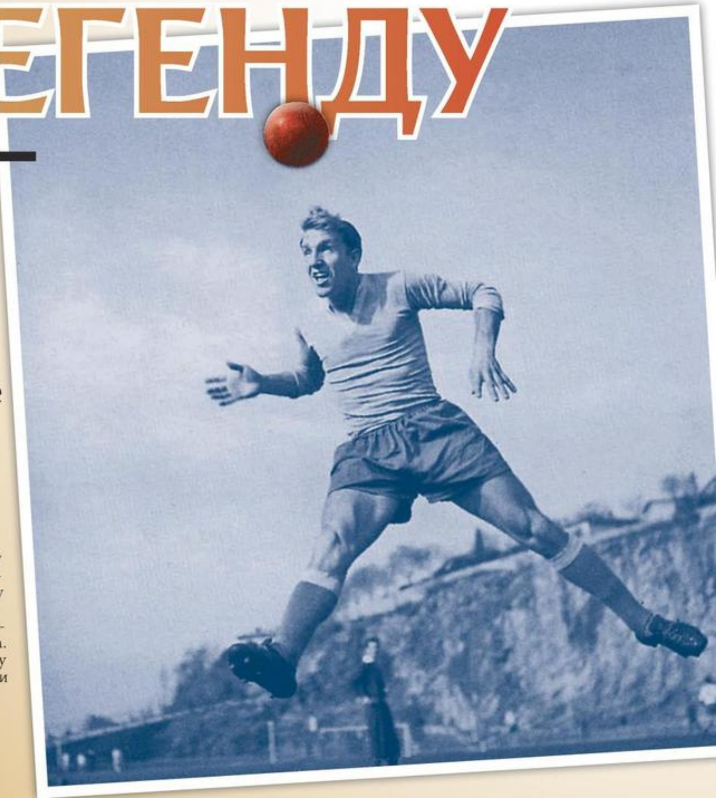
Окрете се својим сарадницима из селекторске комисије. Хуго Рушевљанин нервозно је гризао доњу усну, док је Боба Михајловић наизглед мирно посматрао дешавања на терену.

Била је недеља, 10. јун 1962. године и фудбалска репрезентација Југославије играла је са Немачком, у четвртфиналу Светског првенства.

С једне стране заклоњен прелепом шумом, а с друге отворен према Андима, на чијим се врховима и у ово време белео снег, стадион „Насионал” дрхтао је од ишчекивања.

Ловрић поново упери поглед ка терену баш у тренутку кад је снажни Зелер, борећи се за лопту, у скоку теменом погодио једног нашег играча у аркаду.

Ударац је био нехотичан, неочекиван, болан и Петар Радаковић је с јауком пао на земљу.

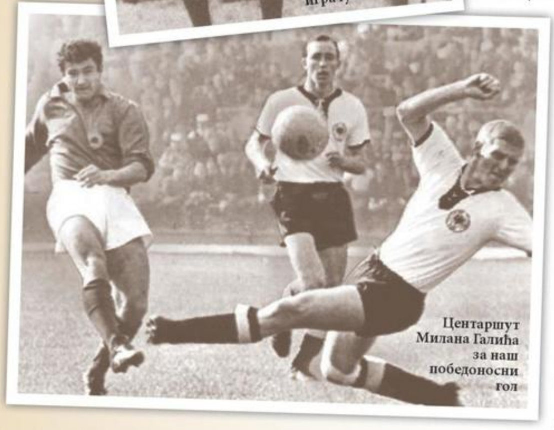
– Докторе, брзо – Ловрићев узвик надјачао је неподношљиву буку више од шездесет хиљада чилеанских навијача који су с великим узбуђењем пратили прави рат две европске екипе у Сантјагу.

Први члан селекторске комисије и сам је кренуо према линији аута којој се несигурним кораком приближавао млади халф нашег националног тима. Перуански судија Јамасаки помагао је Радаковићу да напусти терен јер му се крв из напукле аркаде сливала у очи.

– Била би то велика незгода да сад не може да настави да игра – прошло је сваком члану југословенске експедиције кроз главу. Јошку Скоблара мучио је бол у мишићу, Војкан Мелић је због ударца у колено на утакмици са Колумбијом био неспреман за четвртфинале, Милан Галић је такође био недовољно опорављен. У судару са екипом такве физичке кондиције као што су Немци, сваки здрав и спреман играч био је злата вредан. Ето, млади Владица Ковачевић био је изнуђено решење за место на десном крилу, али – добро се снашао.

Судија помаже нашем играчу

Центаршут Милана Галића за наш победоносни гол

Рововски рат

Доктор репрезентације је брзо, готово рутински, Радаковићу зауставио крварење. Вешто му је превио рану завојем и чврсто је стегао. Млади Ријечанин попио је гутљај воде и вратио се у игру.

Чланови нашег стручног штаба полако су се враћали ка клупи. Рушевљанин нехотично погледа ка Сепу Хербергеру. Лице немачког стручњака било је непомично иако му се сигурно није свиђало како се утакмица одвија.

Јер немачки фудбалери као да су пропустили своје прилике. Хелмут Халер, тај лукави градитељ игре, већ на почетку сусрета је снажним шутом уздрмао стативу нашег гола. Капитен Ханс Шефер изашао је сам пред Милутина Шошкића, али је храбри југословенски голман падом у ноге спречио најгоре. А какве је тек прилике пропустио Зелер! Најбољи стрелац немачког тима два пута је са мале удаљености снажно шутирао у наш гол и Шошкић, то „Партизаново" голманско чудо из Пећи, оба пута се нагонски праћакнуо кроз ваздух и заштитио мрежу.

Имали су и "плави" своје шансе - Дражен Јерковић је са десетак метара тукао право у голмана Фаријана, пред крај полувремена опалио је преко пречке, а онда је из велике даљине шут пробао и Владица Поповић.

Све остало било је прави рововски рат. Шекуларац и Ковачевић су неколико пута излудели немачку одбрану тачним и брзим додавањима, али све то на средини терена. Ту су се надметали Скоблар и Новак, Шекуларац и Брилс, Поповић и Халер, Јерковић и Шнелингер. Судија је морао много пута да прекине игру и упозори и једне и друге да у игру не уносе толико страсти.

Пет минута наде

Наша репрезентација отишла је на Светско првенство као вицешампион Европе и олимпијски шампион из 1960. године. Са највеће позорнице сишли су асови попут Митића и Бобека, који су за деценију и по донели углед југословенском фудбалу у целом свету. Наследили су их млађи играчи, жељни својих пет минута славе.

Иако су пред Светско првенство сврстани у групу са репрезентацијом двоструког првака света Уругвајем, шампионом Европе Совјетским Савезом и још једним представником јужноамеричког фудбала – Колумбијом, „плави" су у Чилеу дочекани као екипа која свакоме може да помрси конце.

– Како је само било лепо у Арики – сећао се касније тренер нашег државног тима Милован Ћирић. – У том рударском градићу у близини Перуа, југословенска репрезентација је рођена из црвеног

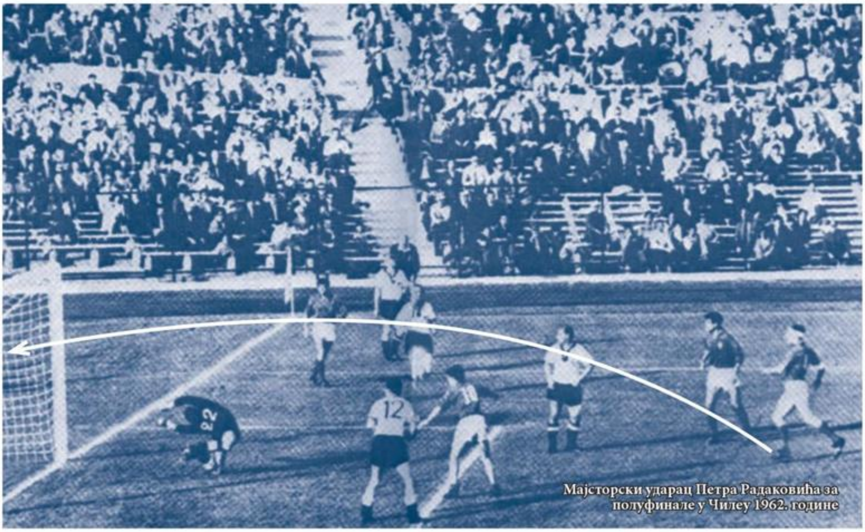
КО ЈЕ ОВДЕ РУДАР

После победе над СР Немачком репрезентација Југославије била је „већ виђена" у финалу. Многи су говорили да би „плави", са Шекуларцем, чија је звезда била на врхунцу, и Јерковићем, који је поделио титулу првог стрелца Светског првенства, намучила светске прваке Бразилце.

Али до мегдана није дошло. „Плави" су најпре поражени у полуфиналу од Чехословачке (1 : 3), а онда су изгубили и сусрет за треће место од домаћина Чилеа (0 : 1).

Драгослав Шекуларац касније је причао да је за то крив државни врх који је пред полазак у Чиле репрезентацији у случају успеха обећао велике премије. Међутим, после пласмана у полуфинале играчима је пренета порука да њихов посао није тежак као рударски да би били толико плаћени. „Играјте из љубави према отаџбини" – речено им је.

То је, истицао је Шекуларац, покварило победничку атмосферу у екипи ■

Мајсторски ударац Петра Радаковића за полуфинале у Чилеу 1962. године

песка као трава коју су доносили из 1.500 километара удаљеног Сантјага.

У премијерном сусрету са „зборном командом" Понедељник, Иванов и другови славили су са 2 : 0, понајвише захваљујући немачком арбитру Дашу. Низак као неки основац, а тежак попут боксера тешке категорије, непрестано је желео да буде у центру пажње, „сецкао" је игру необичним одлукама и није досудио два једанаестерца после прекршаја над Шекуларцем и Галићем.

Ни то није поколебало „плаве". Брилијантним играма и победама над Уругвајцима од 3 : 1 и Колумбијом од 5 : 0 пласирали су се у четвртфинале и кренули у главни град Чилеа.

На мегдан са СР Немачком.

Судбина је хтела да се фудбалске селекције Југославије и Западне Немачке у Чилеу већ трећи пут узастопно сусретну на Светским првенствима. Претходна два пута „плави" су били поражени, иако су по многим оценама оставили бољи утисак. У Швајцарској 1954. године Југославија је изгубила са 2 : 0, а у Шведској четири године касније са 1 : 0.

Занимљиво, два од три поготка постигао је Уве Ран!

Рана сада нема, али на клупи „панцера" опет је „вечити" селектор Хербергер, који као да се специјализовао да побеђује Југословене.

Немац Уве Зелер честита Радаковићу на голу и победи

– Бољи смо, морамо да дамо гол, не смемо да дочекамо продужетке јер немамо снаге као Немци – окренуо се Ловрић према Рушевљанину, немиран што ни излет нашег бека Фахрудина Јусуфија у шеснаестерац противника није дао резултат.

А онда је почео да откуцава 85. минут.

Шекуларац и Ковачевић опет су комбиновали на средини терена. Лопта је отишла на крило где ју је дочекао Галић. Овај коврџави тенк у копачкама пред собом је имао бека немачке репрезентације.

Дрибла га, улази у казнени простор. Пред њим је још један немачки фудбалер. Наш нападач прави варку телом и продужава до линије терена. Пази да му лопта не побегне. Уместо да убаци лопту пред гол, враћа је негде до пенала.

Ту, као изникао из земље, натрчава момак коме бели завој сакрива плаву, таласасту косу. Шутира из трка, страховито јако и – тачно.

Немачки голман Фабијан извија се колико може.

Узалуд.

– Тај шут не би одбранила ни два голмана. Не би успели да ми покваре најлепши тренутак у животу – рекао је, уз њему својствени дечачки осмех, Петар Радаковић.

Пет минута касније утакмица је завршена. Наши играчи полетели су један другоме у загрљај.

* * *

Радаковић је стајао на центру и примао честитке од Зелера. Био је први Ријечанин који је заиграо на Светском првенству. Југословенском фудбалу, после пуне 32 године, донео је ново полуфинале на светском првенству ■

Александар Станковић

ВРЕМЕ ИЗЛЕТА

Дошло је лето, време излета и путовања. Осим природе, можда бисте могли да размислите и о разним другим занимљивим одредиштима.

Дужина 13 метара

Пречник 4,2 метра

Унутрашњост хотела биће веома шик, у сведеном скандинавском стилу, нешто попут „Икеа” намештаја али накрцаног технологијом.

ГОДИШЊИ ОДМОР У СВЕМИРУ

Ако сте од оних људи који своје годишње одморе воле да планирају знатно унапред, можда би најбоље било да већ сада размислите да лето 2022. године проведете – у свемиру. Туристичка група окупиће се на Флориди, у Кејп Канавералу, одакле ће бити лансирана на висину од 320 километара изнад површине планете, до свемирске станице „Аурора”, на којој ће за цену аранжмана имати 12 пуних пансиона. Наиме, то је план предузећа из Калифорније „Орион спен” које жели да у орбиту лансира посебну свемирску станицу, први раскошни свемирски хотел. На пројекту раде свемирски ветерани који заједно имају 140 година искуства у разним свемирским агенцијама и предузећима која се баве производњом опреме за свемирске летелице.

Но, немојте мислити да на овај пут можете да кренете са скромним буџетом који би једва покрио изнајмљивање апартмана у Црној Гори или Грчкој: за 12 ноћења у свемирском хотелу мораћете да издвојите око 9,5 милиона долара по особи (нема попуста за децу), а само прва рата којом ћете резервисати место на свемирском броду стајаће вас 80.000 долара. Иако вам се свест можда већ помутила, не би требало заборавити да је овај аранжман далеко јефтинији од других. Досад је 8 особа туристички посетило свемир, а цене тих путовања кретале су се од 20 до 40 милиона долара по особи. Дакле, ви ћете за 40 милиона моћи да поведете четворочлану породицу, и још приде да се почастите покојим пићем на космодрому, док чекате лет.

Као и код сваког другог путовања, добра припрема од суштинске је важности, а у случају лета у свемир потребно је проћи обуку од три месеца. Но, не брините, већину задатака моћи ћете да обавите преко интернета. Туристичке групе бројаће по четири путника, а пратиће их два искусна водича, бивша космонаута. Хотел, иначе, нуди прегршт занимљивих и забавних програма за госте које тешко можете да очекујете у било којем другом туристичком објекту на планети: лебдење на нултој гравитацији, учествовање у веселим научним огледима или узгајање биљака у орбити. Поглед који се пружа из хотела такође ће бити невероватан, а станица ће обићи планету сваких 90 минута тако да ћете током дванаестодневног боравка имати нешто више од 190 прилика да баците поглед на своја омиљена места, сликате покоји селфи и преко брзе интернет везе са свемирског брода поставите сличице на Инстаграм како бисте заинтересовали своје пријатеље за одмор у свемиру ■

Orion Span space holiday
Цена аранжмана – 9.500.000 долара
orionspan.com

Дугачак предњи крај и мала крила смањиће притисак који се ствара између звучних таласа и таласа које ствара извор звука

ИЗЛЕТ НА БРЗАКА

Када је Чак Јегер 1947. године у авиону „Bell X-1" први пут пробио звучни зид, одјекнула је експлозија која је пробила бубне опне свих који су пажљиво пратили тих легендарних, првих 20 секунди надзвучног лета у историји човечанства. Од тада су бубне опне и брзински рекорди пуцали небројено пута, а сада Наса планира да направи најновију летелицу „X" типа чији лет неће захтевати накнадну посету лекару. То ће бити путнички авион за чију је израду с „Локид Мартином" потписан уговор вредан 247,5 милиона долара. Прототип је назван „Лоу бум флајт демонстрејтор" (летачки демонстратор слабе звучне експлозије), а имаће издужен предњи крај и мала, аеродинамична крила чији би облик и величина требало да смање притисак који се ствара између осцилујућих таласа звука и извора звука. Авион би требало да буде готов 2022. године, а први пробни летови изнад насељених подручја планирани су за 2025. годину.

Но, ово неће бити први надзвучни путнички авион на свету. „Конкорд" је први такав модел који је могао да превози путнике брзином од 2,04 маха лансирао још 1976. године али му је убрзо забрањено да лети надзвучним брзинама изнад САД и Европе због језиве буке коју је стварао. Ни најновији „X" модел који прави„ Локид Мартин" неће бити потпуно бешуман, али инжењери тврде да ће пробијање звучног зида више звучати као лупање вратима него као експлозија ■

Lockhead Martin X-plane
Цена лета – још није одређена
nasa.gov/mission_pages/lowboom

Мотоцикл ћути, док море хучи

ИЗЛЕТ УЗ ОБАЛУ

Ако вас свемир и надзвучне брзине не занимају превише, можда би било најбоље да се за годишњи одмор окренете опробаном рецепту – морској обали. Занимљиво помагало за активан годишњи одмор на ривијери који је осмислио легендарни сурфер Џеф Кларк у сарадњи с предузећем „Винтиџ електрик" јесте електрични мотоцикл који ће учинити да се у сваком тренутку осећате као да крстарите калифорнијском обалом, чак и на путу од Зеленике до Ђеновића. Покреће га батерија од 52 волта за чије је пуњење потребно два сата, а инжењери „Винтиџ електрика" тврде да је мотор с директним погоном уграђен у точак мотоцикла потпуно бешуман. С потпуно напуњеном батеријом моћи ћете да пређете 56 километара, а највећа брзина коју ћете моћи да развијете је 57 километара на час.

Мали мотоцикл има хидрауличне диск-кочнице „Шимано" које током кочења стварају струју и додатно пуне батерију. Но, најзанимљивија је додатна опрема: ручке на управљачу, седиште са амортизерима и носач даске за сурфинг обложени су кожом. Задњи део рама опремљен је расхладним торбама, а уз њих је прикачен и „Винтиџ" отварач за боце, тако да успешно извођење предаха уз пиво и сок никада неће бити доведено у питање. Предњи LED фар и задње LED лампе омогућавају и летњи ноћни провод без ограничења ■

Vintage Electric Jeff Clark Signature Cruz
Цена – 5.995 долара
vintageelectricbikes.com

С. Н.

Цртежи који трче

Када је направљен први „аниме" филм?
ЈАНА
Нови Београд

Вероватно је познато да је реч „анима" настала као скраћеница од „анимација" и да означава цртане филмове настале у Јапану. Некада цртане руком, данас се аниме праве уз помоћ рачунарске технологије.

Почетком 20. века јапански цртачи, по узору на филмове који су настајали у Француској, Немачкој, САД, Русији покушали су да оживе стрипове (манге) који су у Земљи излазећег сунца тек почели да окупљају поклонике. Најстаријим цртаним филмом сматра се један који је вероватно настао 1907. године. Састављен од педесет „рамова", у трајању од само три секунде, приказује дечака у морнарском оделу који се окреће према гледаоцима и поздравља их по војнички. Не зна се име цртача који је урадио овај анима првенац. Али тридесетих година прошлог века ова врста филмова полако стиче све више поклоника у Јапану.

Кад се с потписом Волта Дизнија 1937. године појавио филм „Снежана и седам патуљака", Осаму Тезука, један од познатих јапанских цртача, потрудио се да смисли знатно једноставнију технику од Дизнија и цртача у његовом студију која неће изискивати тако много новца јер се у Јапану тек развијало тржиште за ову врсту уметности ■

Наруто, један од најомиљенијих ликова аниме

Мачка на ћелаво

Да ли бисте могли да напишете нешто више о бездлаким мачкама?
МАТИЈА
Београд

Сфинга је најпознатија врста бездлаких домаћих мачака. Повремено су се током историје појављивале у различитим деловима света, али њихов узгој почиње од 1966. године када је забележено да је обична домаћа мачка донела на свет мачиће без длаке. Утврђено је да је у питању била природна генска мутација. Даљим укрштањем добијена је данашња раса са именом сфинга.

За разлику од осталих мачака, ова врста има једва видљиве паперјасте длачице. Управо због тога осетљива је на претерану топлоту и хладноћу, па је најбоље да живи у затвореном. Кожа сфинге је нежна, наборана на глави, врату и раменима. Одликују је мишићаво тело, издужена глава са врло широким ушима, витки реп који се сужава при врху и подсећа на бич. По нарави је разиграна, радознала и привржена власнику ■

Пажљиво с језиком

генетски генетички генски

Постоји ли разлика између речи генетски, генски и генетички?
САВА
Београд

Иако све ове речи потичу од једног истог грчког корена са значењем „настанак", „порекло", и премда се у савременом српском језику често употребљавају као синоними, биолози праве разлику између њих. Како објашњава професор Биолошког факултета у Београду Биљана Стојковић, „придев *генетски* настаје од појма *генеза*, а односи се на порекло или постанак, док придев *генетички* користимо увек када мислимо на наслеђивање и генетику. Уколико желимо да нагласимо да се ради о гену као наследном чиниоцу, можемо још искористити и придев *генски*, али свакако нећемо погрешити ако кажемо *генетички* јер је то шири појам и подразумева различите нивое наследне варијабилности или модификација."

Дакле, са становишта струке, исправно је рећи да су организми *генетички* измењени посредством *генетичког* инжењерства, а не генетски измењени, како се често чује ■

генетски генски

Порез по точку

Како је такси добио назив?
ТИЈАНА МАРКОВИЋ

Име је заправо скраћеница од речи „таксиметар" – уређаја који мери, односно броји пређени пут возила и утрошено време, обрачунавајући колико путник треба да плати за услугу. Таксиметар је измислио Немац Вилхелм Брун 1891. године. Прво удружење таксиста такође је настало на немачком тлу, 1897. године. Име уређаја настало је од латинске речи такса (порез) и грчке речи метрон (мера). Назив „такси" први су почели да користе Французи почетком 20. века, када су се на улицама Париза појавила услужна возила за превоз ■

Ало, такси!

Фул кечева

Где је и када настао покер?
ЈОВИЦА ПОПОВИЋ
Ниш

Прво писано сведочанство о овој карташкој игри појавило се 1829. године. Реч је о књизи сећања Енглеза Џорџа Ковела који је дуже време провео на америчкој Западној обали, где се у то доба већ играо покер. Правила која важе и данас успостављена су 1858. године. До Европског континента ова игра стигла је 1871. године када је амерички амбасадор у Енглеској показао правила краљици Викторији.

Што се тиче порекла, постоји више претпоставки. Могуће је да су корени покера у персијској карташкој игри познатој као „ас нас" коју су у САД наводно донели трговци. Други верују да покер води порекло од ренесансне италијанске игре која се звала „заро". Пошто се играо у новац, милански војвода Франческо Сфорца забранио је заро 1531. године ■

Без блефирања молим!

Афро фестивал је најзначајнија годишња манифестација која се организује у Музеју афричке уметности од 1997. године. То је јединствен догађај, како у нашој земљи тако и у ширем региону, препознатљив по атмосфери истинске космополитске свечаности. Током фестивала организују се изложбе и предавања, концерти, разговори и путописни програми, пројекције филмског материјала о уметностима и културама Африке, музичке и ликовне радионице, као и јавна вођења кроз музејске поставке. Посебно место на овогодишњем Афро фестивалу заузимају Краљевина Мароко и трупа Ахваш из Имминтанута која ће приказати старе берберске плесове и песме из околине Маракеша ■

МУЗЕЈ АФРИЧКЕ УМЕТНОСТИ –
збирка Веде и др Здравка Печара
Андре Николића 14
11000 Београд, Србија
тел: + 381 11 2651 654
тел/факс: + 381 11 2651 269
africanmuseum@gmail.com
www.museumofafricanart.org

Опрез са смоквама

Која је змија ујела Клеопатру?

РАНКО
Пирот

Египатску краљицу Клеопатру и римског војсковођу Антонија, у бици код Акцијума 31. године пре наше ере победио је Октавијан, будући римски цар Август. Побеђени су се склонили у Египат. Да би преговарала с победником, Клеопатра му је предала Антонија. Уз то, покушала је да заведе и очара Октавијана, као што је раније учинила с Цезаром и Антонијем, али у томе није успела. Схвативши да је све изгубљено, Клеопатра је обукла краљевско рухо и наредила робињама да јој, у корпи пуној смокава, донесу змију отровницу. Пребирајући по смоквама, она је раздражила змију која ју је ујела. Само неколико минута касније била је мртва.

Отровница која је усмртила Клеопатру назива се још и аспида и врста је египатске кобре (*Naja haje*). Од осталих отровница своје врсте разликује се по кожастом израштају на врху носа и нарочито је распрострањена у Египту и Судану ■

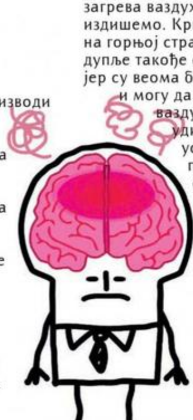

Аспида, врста египатске кобре

Вентилатор за мозак

Како нам се мозак не прегреје?

МИЛАН
Ваљево

Људски мозак производи око 12 вати снаге као нуспроизвод хемијских реакција које прате уобичајени рад неурона. Тога мора да се ослободи у виду топлоте. Ако на основу формуле за зрачење тела посматрамо мозак као лопту, добијамо површинску температуру од 72 степена Целзијуса. Пошто је ово висока температура која може да убије човека, мозгу је потребан расхладни механизам. Крв служи за размену топлоте и односи врелу крв из мозга која потом путује преко плућа где загрева ваздух који издишемо. Крвни судови на горњој страни усне дупље такође су важни јер су веома близу мозга и могу да се охладе ваздухом који удишемо устима. Једна претпоставка о разлозима за зевање каже да оно омогућава додатно хлађење које помаже да мозак остане будан ■

Логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. МАЛИНЕ

Суве материје је 10 кг. Како је 100% - 98% = 2%, што чини 10 кг, односно, на крају је у магацину било 500 кг малина ■

2. СТАРИ РУСКИ ЗАДАТАК

Други ловац је добио 5 рубаља ■

3. ЗАДАТАК АЛКВИНА ИЗ ЈОРКА (735-804)

Треба му 75 скокова ■

4. ЗАЈЕДНИЧКА КУПОВИНА (СТАРИ КИНЕСКИ ЗАДАТАК)

Цена је била 70 јуана, а трговаца 9 ■

5. ЗАМИШЉЕНИ БРОЈ

Замислио сам број 3 ■

6. ПРИПРЕМА

За 8 недеља ■

Опојни крвави камен

Шта је кристал познат као „крвави камен"?
ПРЕДРАГ
Нови Сад

Хелиотроп је врста калцедона, минерала познатог још и као млечни камен. Овај полудраги камен назив је добио од грчких речи *helios* – Сунце и *trepein* – окретати, обртати се. Пошто се ради о минералу тамнозелене боје с неправилним јаркоцрвеним мрљама хематита које подсећају на крв, уобичајени назив је и „крвави камен". У раним данима хришћанства људи су веровали да је крв Исуса Христа заправо попрскала камен и зато он има те неправилне мрље. Зато није случајно што су током векова овом минералу почеле да се приписују исцелитељске, готово магичне моћи. Веровало се да разгони зле силе, а с њима и све болести и недаће, да поспешује одбрамбену моћ организма, зауставља заразе, чисти крв, утиче на самопоуздање. Наравно, постоји сасвим разумно објашњење откуд те црвене тачке: минерал садржи оксид гвожђа, хематит. Иначе, налазишта овог камена су у Индији, Бразилу, Кини, Аустралији и САД ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

Енигматика

РЕШЕЊА

СКАНДИНАВКА

Стивен Спилберг (оци, врт, Ена, Нил, пи, век, реостат, опстанак, ботаника, ил, тил, т, јединица, Атос, нар, акти, КИ, л, тимпан, Отокар, а, кера, сув, нож, ради, Едита, ат, овакав, пламеник, „Риголето", Ито, Атис) ■

ПАРНЕ УКРШТЕНИЦЕ

Папаја, Асирац, ст, ара, трске, Рот, ба, младић, конаци, Ага Кан; ананас, Мадона, бс, ето, Итали, јар, то, Еверет, наказа, ткалац ■

СЛАГАЉКА

Купина (кактус, зумбул, папрат, малина, банана, крушка) ■

АНАГРАМИ

Палићко језеро ■
Не љути се човече ■

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **број 3463**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача
Зефирино Граси
генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Заменик главног и одговорног уредника
Петар Милатовић

Ликовно-графички уредник
Зоран Н. Ђорђевић

Редакција Ана Ацић, Немања Баћковић, Мила Божовић, Бранислав Вукомановић, Сања Лазић, Зорица Милошевић, Невена Мрђеновић, Срђан Николић, Предраг Петровић, Јелена Попадић, Весна Ракић (документација и web)

Секретаријат Нина Раденковић
Редакција *Цетињска 1/II*
11001 Београд

Секретаријат 330-1452
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1567
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.
Редакција не одговара за садржај огласа.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец (4 броја) 540,00 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.620,00 дин.
6 месеци (26 бројева) 3.510,00 дин.
12 месеци (52 броја) 7.020,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку:
ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 155 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 165 EUR. II група – Азија – Африка: 172 EUR. III група – Америка – Аустралија: 178 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK
SWIFT - BIC: DEUTDEFF
Name: DEUTSCHE BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK
SWIFT - BIC: KOBBRSBG
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY
IBAN/ Account Number: RS35205007010034051636
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист ЗАБАВНИК
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА АД , Претплата, Цетињска 1, Београд, Србија, на имејл: pretplata@politika-ad.com или на факс +381 11 3373-260, +381 11 3373-1853.
Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com
https://www.facebook.com/Politikin-Zabavnik-15481474654/

Са Забавником у свет!

Драги „Забавниче” и остала екипо,
Имаш чудну моћ да спајаш људе широм планете. Тако су се у градићу Леусин, Швајцарска, среле **НАТАША** из Црне Горе и **БОЈАНА** из Србије које су твоје велике обожаватељке те тако настаде међународна слика у Алпима. **РУМБИ** из Велике Британије, **СТЕВ** из Македоније, **КАТАРИНА** из Црне Горе и нас двије :)
А повод нашег дивног дружења био је обука у оснивању и вођењу омладинских клубова и центара.

Хвала ти за све ове године.
Поздрав од **ИВЕ** и **МАРКА ЖИВКОВИЋА** из Кувајта.
Иза нас је најпознатија знаменитост Кувајта, торњеви које је 1976–1978. године правио „Енергопројект”.

Поздрав од **АНЕ** и **НАТАЛИЈЕ** из Сен Тропеа

Био си са нама на скијању у Италији, у Јужном Тиролу, у Рашингсу.
Твоји верни читаоци: **МАЦА, ЛУКА, ЛАЗАР, МИХАИЛО** и чика **БОРЕ**

Са „Забавником” на белом песку Малдива,
Уживамо са њим и баш нам је готива!
Поздрав од **ВЛАДИМИРА** и **СОЊЕ** из Београда

Кад у Јапан кренеш, у Токио прво пођи
Свашта тамо можеш наћи, па и храм Сенсођи.
У паузи читај „Политикин Забавник”,
Сазнај нове ствари и остани кул лик.
Поздрав из Токија од **КАТАРИНЕ** из Краљева

БИЛО КУДА, СА ЗАБАВНИКОМ СВУДА!
Невероватна је привржeност наших читалаца свом листу! За ову рубрику дневно нам стиже на десетине прилога и немогуће их је све одједном објавити, али ће сви, засигурно, бити објављени. Само стрпљења и „Забавник” под мишку. Приврженост је двосмерна улица.
Слике слати на адресу politikin.zabavnik@politika-ad.com ■

Рекли су ...

о филму

ФИЛМ НИКАДА НИЈЕ СТВАРНО ДОБАР ОСИМ КАДА ЈЕ КАМЕРА ОКО У ГЛАВИ ПЕСНИКА.

Орсон Велс
амерички редитељ
(1915–1985)

БИОСКОП ИЗВРСНО УТИЧЕ НА ЧОВЕКА: ОТИРЕ УТИСКЕ ПРАВОГ ЖИВОТА КАО ШТО КРПА ОТИРЕ ПРАШИНУ.

Максим Горки
руски књижевник
(1868–1939)

АМЕРИЧКИ ФИЛМОВИ УРАЂЕНИ СУ ЗА ПОЛУОБРАЗОВАНЕ И ПОЛУПАМЕТНЕ.

Ервин Сент Џон Грир
ирски књижевник
(1883–1971)

ПОСТОЈИ САМО ЈЕДНА СТВАР КОЈА МОЖЕ ДА УБИЈЕ ФИЛМ. ТО ЈЕ ОБРАЗОВАЊЕ.

Вил Роџерс
амерички глумац
(1879–1935)

ВЕЛИКО ПЛАТНО ЧИНИ ЛОШ ФИЛМ САМО ЈОШ ГОРИМ.

Семјуел Голдвин
амерички продуцент
(1884–1974)

ВЕЋИНУ ФИЛМСКИХ ДИЈАЛОГА НАПИСАЛИ СУ ЉУБИТЕЉИ НЕМИХ ФИЛМОВА, ИЗ ОСВЕТЕ.

Габријел Лауб
чешки афористичар
и филмски радник
(1928–1998)

КАД ЈЕДАН ФИЛМ УСПЕ, ТО ЈЕ ЗАРАДА. КАД НЕМА УСПЕХА, ТО ЈЕ УМЕТНОСТ.

Карло Понти
италијански продуцент
(1912–2007)

БИЛО ЈЕ РАЗЛОГА ЗБОГ КОЈИХ САМ СЕ ПЛАШИО ЖИВОТА И ЖЕЛЕО ДА СЕ САКРИЈЕМ У МРАКУ БИОСКОПСКЕ ДВОРАНЕ.

Анджеј Вајда
пољски редитељ
(1926–2016)

ФИЛМ ЈЕ АПСОЛУТНО УМЕТНОСТ ЗА СЕБЕ. НЕКО ЋЕ РЕЋИ: ОН ЈЕ БЛИЖИ ПОЗОРИШТУ НЕГОЛИ СЛИКАРСТВУ. ФИЛМ ЈЕ БЛИЖИ ЛИТЕРАТУРИ НЕГОЛИ ПОЗОРИШТУ. ТАКО ЈА У ОВОМ ТРЕНУТКУ МИСЛИМ. АЛИ ДА ЈЕ ФИЛМ САМОСВОЈНА УМЕТНОСТ, ТО ЈЕ, МИСЛИМ, ВИШЕ НЕГО СИГУРНО.

Живојин Павловић
наш књижевник
и редитељ
(1933–1998)

ДОБАР КРИМИНАЛИСТИЧКИ ФИЛМ МОРА, ПРЕ СВЕГА, ДА БУДЕ ЗАНИМЉИВ ПОЛИЦАЈЦИМА.

Лино Вентура
француски глумац
(1919–1987)

УЗМЕШ КАМЕРУ. СНИМИШ НЕШТО. НИЈЕ ВАЖНО КОЛИКО ЈЕ МАЛО, ЈЕФТИНО НИ ДА ЛИ СУ ЗВЕЗДЕ ТВОГ ФИЛМА ТВОЈА СЕСТРА И ПРИЈАТЕЉИ. ПОТПИШЕШ СЕ НА ТО КАО РЕДИТЕЉ. САД СИ РЕДИТЕЉ. ПОСЛЕ САМО ПРЕГОВАРАШ О БУЏЕТУ И СВОМ ХОНОРАРУ.

Џејмс Камерон
амерички редитељ
(1954)

ГРЕШИО САМ СА ДРАМАМА. МИСЛИО САМ ДА ЈЕ ДРАМА ОНО КАД ГЛУМЦИ ПЛАЧУ. АЛИ ДРАМА ЈЕ ОНО КАД ПЛАЧЕ ПУБЛИКА.

Френк Капра
амерички редитељ
(1897–1991)

БИОСКОП ЈЕ НАЈДИВНИЈА ПРЕВАРА НА СВЕТУ.

Жан Лик Годар
француски редитељ
(1930)

ДУЖИНА ФИЛМА ТРЕБА ДА БУДЕ У УПРАВНОЈ РАЗМЕРИ С ИЗДРЖЉИВОШЋУ ЉУДСКЕ БЕШИКЕ.

Алфред Хичкок
енглески редитељ
(1899–1980)

СВАКО ИМА НЕШТО ШТО ГА ГЛОЂЕ. ЗА МЕНЕ ЈЕ ТО УВЕК БИЛА УСАМЉЕНОСТ. ФИЛМ ИМА МОЋ ДА УЧИНИ ДА СЕ НЕ ОСЕЋАТЕ УСАМЉЕНО, ЧАК И КАДА ТО ЈЕСТЕ СЛУЧАЈ.

Том Хенкс
амерички глумац
(1956)

ФИЛМСКИ ГЛУМАЦ, КАО СВЕТИ КРАЉ ПРИМИТИВНИХ ПЛЕМЕНА, ЈЕСТЕ КРАЉ У ЗАТОЧЕНИШТВУ.

Александар Чејс
амерички новинар
(1926)

ГАРФИЛД
„ДРАГИ ЏОНЕ, ПИШЕМ ТИ ОВО ДА БИХ ТЕ ОБАВЕСТИЛА ДА ЈЕ МЕЂУ НАМА ГОТОВО”
„ДУГО САМ И МУЧНО РАЗМИШЉАЛА О ОВОМЕ И ЧИНИ МИ СЕ ДА СМО СУВИШЕ РАЗЛИЧИТИ ДА БИСМО ОПСТАЛИ ЗАЈЕДНО”
„ЗАТО САМ ОДЛУЧИЛА ДА ОДЕМ И ЗАПОЧНЕМ НОВИ ЖИВОТ... НИКАД МЕ ВИШЕ НЕЋЕШ ВИДЕТИ”
„СЕЋАЈ СЕ ЛЕПИХ ТРЕНУТАКА КОЈЕ СМО ДЕЛИЛИ И ЗНАЈ ДА ЈЕ ОВАКО НАЈБОЉЕ...”
ПОДРИГ
„ИСКРЕНО ТВОЈА, ЗЛАТНА РИБИЦА”
ИЗВИНИ, НАДИМАМ СЕ КАД САМ ТУЖАН
www.facebook.com/garfield
JIM DAVIS 5-13
Distributed by Andrews McMeel Syndication